

Thinktank

– fördjupat samtal om integration

Grundtviginstitutet
vid Göteborgs universitet
rapport nr 1

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Thinktank

– fördjupat samtal om integration

Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet rapport nr 1

Redaktör: Ingrid Lomfors
Grafisk form: Anders Eurén, Externa relationer
Tryck: Intellecta Docusys AB 2005
Illustration: Jennie Öberg, studerande på Konsthögskolan Valand
vid Göteborgs universitet

Innehåll

Förord 7

1. Inledning 10
  - Förstudien syfte 12
  - Utgångspunkter 13
  - Rapportens innehåll 13

2. På tal om integration: En fråga om rättvisa och/eller tillväxt? 16
  - Beskrivning av empiriskt material 17
  - Integrationspolitik för rättvisa 19
    - Vägen till jämlikhet 22
  - Integration och tillväxt 26
    - Integration för ”hållbar tillväxt” och välfärd 30
  - Rättvisa och tillväxt i talet om integration 34

3. Om tankesmedjor 37
  - Speciellt inspirerande tankesmedjor 38
  - Utrymme för en tankesmedja för integrationsfrågor 41

4. Förslag på utformning av en tankesmedja 45
  - Syfte 46
  - Frågeställningar 47
    - Om ojämlikhet och segregation 47
    - Om integration 49
  - Målsättning 51
  - Målgrupper 52
  - Verksamhet 54
    - Samtal och reflektion 54
    - Erfarenhets- och kunskapsutbyte 54
    - Forskning och kunskapsutveckling 55
  - Verksamhetens utformning 56
    - Seminarier och workshops 56
    - Rådgivning 57
    - Publicistisk verksamhet 57
  - Organisation och finansiering 58
  - Potentiella intressenter 60
    - Offentlig sektor 60
    - Föreningar och förbund 62
    - Privat näringsliv 63

Innehåll forts.

---

5. Avslutande reflektioner 65

Förslag till utveckling av projektet
”tankesmedja för integrationsfrågor” 2004-2005 67

Bilaga 1: Metod 68

Bilaga 2: Projektets styrgrupp 69

Bilaga 3: Samtalspartners 69

Bilaga 4: Inspirerande tankesmedjor 70

Opinionsbildare (Sverige) 71

Public Policy (USA) 74

Utvecklingsarbete och utrikespolitik (Internationellt) 76

Migration och mångkultur (Internationellt) 78

Forskningscentrum – IMER (Sverige) 80

Integrationsforum (Sverige) 81

Bilaga 5: Exempel på forum med inriktning mot
integration/mångfald i Göteborg 81

Bilaga 6: Exempel på offentlig, privat och ideell
”integrationsverksamhet” i Göteborg 83

Kommunal sektor 83

Regionen 84

Statlig sektor 84

EU 86

Frivilligorganisationer 87

Studieförbund 88

Privat näringsliv 89

Referenser 90

Förord

”SVERIGE KAN KARAKTÄRISERAS som ett mångkulturellt land – i väntan på integration.” Med dessa ord inleder sociologen Anita Brnic föreliggande rapport. Brnic menar att regionalt står Väst-sverige inför en paradoxal situation. Å ena sidan har denna del av landet utmärkt sig som en tillväxtregion – med en i många avseenden positiv framtid framför sig. Det borde också underlätta för social och kulturell integration. Å andra sidan präglas Västra Götaland av segregation och stora socioekonomiska skillnader mellan dess invånare. Det ger en mörkare bild. En rad lokala, regionala och nationella integrationsfrämjande insatser har endast ringa eller inga alls effekter på segregationens processer i samhället. En förklaring, som hävdas i denna rapport, är den teoretiska och praktiska förståelsen av det mångtydiga begreppet integration. Vad menar vi egentligen med integration? Menar vi samma sak?

I studier av internationell migration och etniska relationer används begreppet integration för att i huvudsak beteckna de sociala processer genom vilka kulturella och etniska minoriteter slussas in och blir delaktiga i majoritetsamhället. Det kan gälla enskildas inträde till utbildning och högre studier, liksom arbets- och bostadsmarknad eller deras sociala, kulturella och politiska liv. Flera arbets- och utbildningsplatser, däribland Göteborgs universitet, vill främja jämlikhet och mångfald genom breddad rekrytering av studenter och anställda ”så att universitetet speglar samhället i övrigt”. Utgångspunkten är att i det mångkulturella Sverige skall alla människor, oavsett social, kulturell eller etnisk bakgrund, ha samma möjligheter till studier och arbete. Integration blir på så sätt förknippad och sammanbunden med ett samhälles demokra-

tiska rättigheter och principer om alla människors lika värde.

Det historiska perspektivet visar dock att uppnådd social integration inte nödvändigtvis ger skydd åt minoriteternas rättigheter. Vid det nazistiska maktövertagandet i Tyskland 1933 var exempelvis judarna en synnerligen väl integrerad och till stora delar assimilerad minoritet i alla Europas länder. Men utan konstitutionell demokrati och demokratiska institutioner var dessa invånare utlämnade till diktaturens tyranni och grymma verklighet. Vi vet hur det slutade. Slutsatsen är att integration inte räcker för att upprätthålla principen om mänskliga rättigheter.

Anita Brnic visar på ett övertygande sätt på vissa betydelseförskjutningar av begreppet integration. Är talet om integration en fråga om demokratisk rättvisa eller/och ekonomisk tillväxt? Med lokala exempel visar hon på mångtydigheten i vår förståelse samt hur integrationsbegreppet används olika beroende på kulturell kontext och politiska sammanhang. Poängen är att visa att det finns anledning att fördjupa diskussionen om olika sätt att förhålla sig till integration som begrepp och politisk "vision". Och det är just betydelsen av själva diskussionen som vi vill lyfta fram. Rapporten syftar därför till att undersöka intresset och formerna för att hålla diskussionen och det demokratiska samtalet om integration levande.

Integration är idag en av de viktigaste samhällspolitiska frågorna. Trots det saknas en dynamisk mötesplats där olika aktörer kan träffas för att fördjupa det fria och intellektuella samtalet kring teoretiska och praktiska utmaningar. Kan en västsvensk tankesmedja fylla detta tomrum? I föreliggande rapport diskuteras förutsättningarna för ett gemensamt forum där företrädare för olika kunskapskulturer tillsammans kan problematisera och på djupet diskutera begrepp som exempelvis integration och segregation. Svaret är således givet redan inledningsvis. Ja, vi behöver en tankesmedja.

Göteborgs universitet har alltid betraktat sig självt som en del av samhället och har därför en lång tradition av att samverka med

parter utanför den akademiska världen för ett livslångt lärande och en demokratisk kunskapsutveckling i regionen. I detta arbete fyller Grundtviginstitutet en viktig funktion. Göteborgs Minnesfond har bidragit till medel för Anita Brnics studie. Vi hoppas därmed ha uppfyllt en liten del av fondens mål att stödja projekt som syftar till ”integration i alla dess goda former”.

Göteborg i april 2005

Ingrid Lomfors, FD

FÖRESTÅNDARE FÖR GRUNDTVIGINSTITUTET

1. Inledning

SVERIGE KAN KARAKTÄRISERAS som ett mångkulturellt land – i väntan på integration. Integrationsverket sammanställer årligen statistik som visar att Sverige är socialt och ekonomiskt segregerat och att ojämlikhet råder mellan invånare med och utan utländsk bakgrund. Detta är speciellt tydligt i storstadsregionerna som trots sin dynamik och mångfald präglas av problem som exkludering och marginalisering av olika befolkningsgrupper. Det är även inom storstäderna som boendesegregationen är mest uppenbar. I Göteborg finns till exempel stadsdelar som har över 40 procent utrikes födda invånare, men även stadsdelar som har mindre än 10 procent utrikes födda. Samtidigt är andelen utrikes födda invånare i Göteborg cirka 20 procent (Integrationsverket 2003 och 2004; Brnic 2004a; Molina 1997).

I Sverige förs en integrationspolitik och en rad integrationsfrämjande insatser som är tänkta att främja jämlikheten Sveriges invånare emellan och verka för att invånare med utländsk bakgrund blir delaktiga i samhället. Insatserna omfattar till exempel svenskundervisning för invandrare eller diverse arbetsmarknadspolitiska åtgärder (se avsnitt 2). Utöver ”ordinarie” integrationsfrämjande verksamhet i kommunerna är Storstadssatsningen exempel på en synnerligen uppmärksam insats med målsättningen att bekämpa den socioekonomiska segregationen i storstadsregionerna. De stadsdelar och bostadsområden som omfattats av satsningen

(i Göteborg bland annat Bergsjön, Hjällbo och norra Biskopsgården) har sett mycket positivt, speciellt ifråga om upprustning av bostadshus och allmänna platser, även om segregationen kvarstår som ett problem.

Trots att det finns en väl etablerad integrationspolitik och diverse integrationsfrämjande insatser är det ibland oklart vad som egentligen menas med begreppet ”integration”. Medan ojämlikhet och segregation, till exempel, kan betraktas som mer konkreta problem kan integration ses som ett mer ideologiskt begrepp. Integration kan för övrigt associeras med en rad andra termer, som jämlikhet, rättvisa, utjämning, blandning, inkludering, delaktighet och tillit, begrepp som i sig är svåra att definiera (Popoola 2002). Följaktligen är det inte alltid självklart vad som menas med integration. Trots detta är det ett av de mest viktiga begreppen i talet om ojämlikhet och segregation när det gäller relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund.

Mot bakgrund av det ovan beskrivna tillståndet har Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet identifierat ett behov av en västsvensk ”mötesplats” för tjänstemän, politiker, forskare och andra aktörer inom privat näringsliv och frivilligsektor som i sin vardag på olika sätt berörs av så kallade integrationsfrågor. Institutet menar att det saknas ett forum där integration kan behandlas kritiskt och konstruktivt, både som begrepp och fenomen. Av denna anledning har institutet tagit initiativ till denna förstudie om förutsättningarna för ett sådant forum. Göteborgs Minnesfond har finansierat förstudien som administrerats och utförts av Grundtviginstitutet.

Denna rapport är i första hand skriven för Grundtviginstitutet som är uppdragsgivare för projektet. Det är tänkt att rapporten ska användas som ett diskussionsunderlag för framtida samtal om en eventuell etablering av en tankesmedja för integrationsfrågor i Västsverige. Här finns information som rör allt om användningen av integrationsbegreppet, en diskussion om vad en tankesmedja är för något, och vad det kan vara, samt vissa förslag på hur en västsvensk tankesmedja för integrationsfrågor kan utformas. Förstudien, som utförts på tre månader, är baserad på samtal med diverse aktörer (i texten benämnda ”samtalspartners”), litteraturstudier och studier

av verksamhetsbeskrivningar (se avsnittet ”beskrivning av empiriskt material” samt bilaga 1).

Med integration avses i denna förstudie samhällelig integration ifråga om relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund, som i vissa avseenden präglas av ojämlikhet och segregation. En vidare diskussion återfinns i rapportens andra avsnitt. Begreppet ”utländsk bakgrund” avser de personer som antingen är utrikes födda, eller har minst en förälder som är det. I texten används även begreppet ”utrikes födda” och i enstaka fall begreppet ”invandrare”. Det senare ses idag av många som stigmatiserande och negativt laddat. Trots det förekommer det alltså i en del av rapportens avsnitt, vilket kan synas inkonsekvent. Dock används begreppet ”invandrare” i vissa organisationers verksamhetsbeskrivningar och andra dokument som jag hänvisar till, och i sådana fall använder jag begreppet ”invandrare”.

Förstudiens syfte

Syftet med denna förstudie är att bidra till etableringen av en tankesmedja för integration genom

- ◆ Att studera de organisatoriska förutsättningarna för en västsvensk tankesmedja för integration där politiker, teoretiker och praktiker kan mötas för ett fortlöpande samtal om social och kulturell integration.
- ◆ Att sammanställa förslag på hur en sådan tankesmedja kan utformas.

Utgångspunkter

- ◆ Förstudien skall inventera samt ge en sammanfattande överblick av tankesmedjor i Sverige i allmänhet, och Västsverige i synnerhet. Hur är dessa organiserade och finansierade? Vilka ”intellektuella mötesplatser” finns idag kring just integrationsfrågor? I vad mån kan en västsvensk tankesmedja bidra till kritisk reflektion med praktiska och politiska konsekvenser? Hur kan en västsvensk tankesmedja bidra till nya redskap och en fördjupad förståelse för det mångkulturella samhällets problem och utmaningar?
- ◆ Vidare skall studien diskutera och ge olika exempel på teoretisk och praktisk användning av begreppet integration. Går det t.ex. att skönja olika politiska och humanistiska värden, och/eller målkonflikter i tillämpningen av begreppet?
- ◆ Förstudien skall även identifiera relevanta aktörer i Västsverige som kan ha intresse av att medverka till etableringen av en tankesmedja för integration. Dessutom kommer ett antal representanter för Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen och Göteborgs universitet kontaktas för att undersöka det lokala och regionala intresset för etablering av en tankesmedja i Västsverige.
- ◆ Slutligen skall studien, grundad på egen förförståelse och analys av det insamlade materialet, lämna förslag på utformning och innehåll för en tankesmedja i Västsverige, samt – om möjligt – peka på frågor som behöver ytterligare belysning.

Rapportens innehåll

Denna rapport består av tre huvudsakliga avsnitt, utöver inledning-
en och avslutningen, samt ett antal bilagor. I avsnitt 2 illustreras

två sätt att förhålla sig till integrationsbegreppet. Jag visar att även om integrationspolitiken och dess implementering i offentlig sektor präglas av ett rättviseperspektiv, så finns även exempel på att talet om integration, både i privat och i offentlig sektor, behandlas ur ett tillväxtperspektiv. Det senare representerar ett synsätt som betraktar "arbetsmarknadsintegration" som en förutsättning för den ekonomiska tillväxten och samhällets välfärd samt samhällets integration i stort. Exempel på dessa två perspektiv tas både från privat och i offentlig sektor, delvis med ett lokalt, västsvenskt, perspektiv. Märk att det här inte finns utrymme för en djupgående analys. Snarare ges en illustration av olika sätt att förhålla sig till integration. Tanken med en sådan belysning är att ge perspektiv på användningen av integrationsbegreppet samt lyfta frågan om det har någon betydelse att begreppet kan behandlas med olika utgångspunkter, speciellt för utformningen av integrationsfrämjande åtgärder. Avsnittet kan också ses som en slags "bakgrundsbeskrivning" som motiverar etableringen av en tankesmedja där ett samtal om integrationens innebörd kan föras.

Den som enbart är intresserad av att förstå vad en tankesmedja är, och vad dess verksamhet kan bestå av, hänvisas till avsnitt 3. Detta avsnitt behandlar betydelsen av begreppet "tanksmedja" genom att ge exempel på verksamheten i andra "smedjor". Här diskuteras även speciellt intressanta tanksmedjor vars utformning kan inspirera den tänkta smedjans utformning. Diskussionen baseras på den genomgång av tanksmedjor både i Sverige och i utlandet som presenteras i bilaga 4. Bilaga 4 ska framförallt ses som en lista på inspirerande exempel på tanksmedjor både i Sverige och i utlandet, såväl i utformning som inriktning. I avsnittet ingår även en kort diskussion om behovet av/utrymmet för en tanksmedja för integrationsfrågor, med placering i Göteborg.

Den som framförallt är intresserad av konkreta förslag som rör utformningen av en västsvensk tanksmedja för integration hänvi-

sas till rapportens avsnitt 4. Funderingar kring en eventuell tankesmedjas syfte, målsättning och målgrupp, men även vilken typ av verksamhet som kan tänkas vara aktuell, presenteras. Märk att jag endast ger förslag på hur en tankesmedja kan utformas då smedjans faktiska utformning till syvende och sist bestäms av de aktörer som etablerar densamma. Avsnittet är därmed snarare en översikt av de områden som bör diskuteras under utvecklingsfasens gång.

I del 5, studiens avslutning, presenteras några avslutande reflektioner och förslag på hur det vidare arbetet kan organiseras, därefter följer ett antal bilagor som bland annat består av information rörande det material som använts i studien. I bilaga 1 beskrivs i korthet förstudiens metod. I bilaga 2 presenteras projektets styrgrupp. Bilaga 3 är en lista på de personer som intervjuats (sk samtalspartners) inom ramen för förstudien. Det har varit mycket inspirerande att tala med dessa personer, och deras synpunkter har bidragit väsentligt till förstudiens utformning. Bilaga 4 är en sammanställning av exempel på tankesmedjor i Sverige och utlandet. Bilaga 5 ger exempel på de få västsvenska forum/mötesplatser för diskussioner kring integrationsfrågor (i vid bemärkelse) som finns. Bilaga 6 ger exempel på integrationsfrämjande verksamhet, främst med utgångspunkt i regionens förhållanden. Detta är enbart en översiktlig sammanställning för att ge läsaren en känsla för vilken typ av verksamhet som finns, och ger exempel på aktörer som verkar inom området.

2. På tal om integration: En fråga om rättvisa och/eller tillväxt?

ATT INTEGRERA BETYDER i sin enklaste definition att förena, eller sammansmälta, olika element till en helhet. Begreppet har följaktligen ett betydande användningsområde, och används till exempel i talet om datasystem, företagssammanslagningar och texter. Inom samhällsvetenskaplig forskning rör begreppet framförallt frågor om samhällets sammanhållning och funktion (Socialstyrelsen 1999). Politiskt rör talet om integration ofta samhällets, eller snarare dess invånares, gemenskap och samhörighet, men även frågan om jämlikhet och rättvisa, inkludering och delaktighet (Borevi 2003; Popoola 2002). I sådana sammanhang används integrationsbegreppet ofta i relation till två olika områden. Dels i diskussioner om EU:s medlemsländer och deras invånares sammanhållning på olika plan. Dels i diskussioner om sammanhållningen mellan invånarna inom enskilda länder (i detta fall Sverige), ifråga om relationen mellan den så kallade majoritets- och minoritetsbefolkningen (jfr Jarstad 2004). Majoritet kan i sådana fall avse infödda i största allmänhet och minoritet avse utrikes födda/personer med utländsk bakgrund eller ursprungsbefolkningen. Utgångspunkten för denna rapport är integration ifråga om relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund (framförallt utrikes födda) och den socioekonomiska ojämlikhet och segregation som karakteriserar denna relation i vissa avseenden.

Problemet med ojämlikhet och segregation – och dess konsekvenser för enskilda individer, specifika grupper i samhället och samhället i stort – ligger till grund för det stora intresset för integrationsfrågor (jfr Integrationsverket 2003 och 2004). När det gäller talet om integration som avser infödda och utrikes födda invånares

delaktighet och jämlikhet i samhället kan det framförallt betraktas som en politisk vision. Samtidigt är integrationsbegreppets egentliga innebörd och dess politiska betydelse inte alltid klar. Inte heller är relationen till andra samhällsfrågor given. Följaktligen kan man fråga sig hur föreställningar om integration tar sig uttryck i olika sammanhang.

Jag avser med detta avsnitt framförallt illustrera att det finns olika sätt att förhålla sig till integration, framförallt som fenomen – samtidigt som dess innebörd kan vara oklar. De perspektiv som behandlas är de idag mest framträdande, nämligen det jag här valt att kalla för ”rättviseperspektivet” och ”tillväxtperspektivet”. Ofta framträder båda dessa perspektiv i samma sammanhang. Syftet med redovisningen av dessa två perspektiv är dock att lyfta frågan om vilka konsekvenser olika förhållningssätt till och innebörd av integrationsbegreppet kan ha för utformningen av exempelvis integrationsfrämjande verksamhet – och vad detta i sin tur innebär. Denna fråga ligger till grund för avsnittet även om den inte besvaras. Det är snarare en fråga som får belysas i ett annat sammanhang.

Jag vill påpeka att det här inte är möjligt att göra en fördjupad analys av diverse definitioner av, och perspektiv som berör integrationsbegreppet. Snarare ska redogörelsen, som jag redan nämnt, ses som en illustration av integrationsbegreppets användning i olika sammanhang. Poängen är att visa att det finns anledning att föra en diskussion om olika sätt att förhålla sig till integration som begrepp och politisk ”vision”. Även detta borde diskuteras vidare i ett annat forum.

Beskrivning av empiriskt material

Utgångspunkten för detta avsnitt är nuvarande integrationspolitik och dess implementering. Beskrivningen av integrationspolitiken är

baserad på dess två viktigaste dokument, Regeringens proposition 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden – Från invandrapolitik till integrationspolitik och Regeringens skrivelse 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet. Dessa dokument är de mest informativa ifråga om synen på integration – speciellt vad gäller kopplingen till ett rättviseperspektiv men även ett tillväxtperspektiv. Jag hänvisar också till Regeringens senaste budget, där framförallt tillväxtperspektivet kan identifieras (Fi 2004:03). En del avsnitt som rör beskrivningen av integrationspolitiken har i delvis annat format framträtt i rapporten Samtal om integration med tjänstemän i Göteborgs Stad (Brnic 2004a). Det är även denna rapport som de ”illustrerande” citaten av tjänstemän i Göteborgs Stad kommer ur.

När det gäller talet om integration inom offentlig sektor använder jag mig även av exempel från Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen och Europeiska socialfonden. Här används budgetdokument och diverse verksamhetsbeskrivningar som främsta källa. Anledning till att dessa verksamheter belyses är att både rättvise- och tillväxtperspektivet framträder i deras verksamhetsbeskrivningar på ett komplext sätt. När det gäller privat sektor, där framförallt ett tillväxtperspektiv kan identifieras (vilket ju inte är oväntat) använder jag mig av material från Svenskt näringsliv, en intresseförening för privata näringsidkare, som kan ses som en given representant för privat näringsliv. Volvo personvagnar är en betydande aktör inom privat näringsliv i Västsverige, vars sätt att förhålla sig till integration/mångfald också behandlas. Jag hänvisar även till Sverige 2000-institutet, en västsvensk konsultfirma som verkar för ökad mångfald i arbetslivet. Jag utgår främst från västsvenska exempel med tanke på förstudiens utgångspunkter (behovet av en västsvensk tankesmedja för integrationsfrågor).

Huvuddelen av materialet som används i detta avsnitt har funnits tillgängliga på de olika verksamheternas hemsidor. Anledningen till att det framförallt är politiska dokument och användningen

av begreppet i offentlig sektor som behandlas är att integration idag är ett starkt politiserat begrepp, en politisk vision, som hittills framförallt berört offentlig sektor. Dessutom är kombinationen av rättvise- och tillväxtperspektivet speciellt tydligt inom offentlig sektor som eventuellt kan ha större anledning att förhålla sig till båda perspektiven.

Jag vill påpeka att det funnits vissa svårigheter att finna illustrerande exempel inför författandet av detta avsnitt. Det har också varit svårt att hitta formuleringar som varit verksamhetens ”egna”, som de exempel som här används, istället är det ofta snarlika formuleringar som finns i förordningar och lagar på området. Oavsett sammanhang definieras sällan integrationsbegreppet på djupet. Önskas en djupare analys av användningen av integrationsbegreppet, och dess definition, föreslås att exempelvis en intervjustudie genomförs där personer ges möjlighet att diskutera begreppet (jfr Brnic 2004a).

Integrationspolitik för rättvisa

För mig är integration möjligheten att ta sig in, att få komma in och att få jämlika möjligheter [i samhället] (Tjänsteman vid Göteborgs Stad).

Statens förhållningsätt visavi invandringen till Sverige utvecklades under 1970-talet från att ha varit en arbetsmarknadspolitisk fråga till att vara en välfärdsfråga i största allmänhet. Principen om assimilation präglade fram till dess den invandrapolitik som bedrevs i Sverige, och invandrare förväntades att i alla avseenden, även ”kulturellt”, anpassa sig till det svenska samhället. I mitten av 1970-talet utvecklades för första gången en sammanhållen invandrar- och minoritetspolitik och en grundläggande tanke i denna var att inte enbart tala om utrikes födda invånare i betydelsen ”arbetskraft”, utan även tala om deras levnadsförhållanden och relation

till majoritetsbefolkningen generellt sett. 1975 antogs Regeringens proposition om riktlinjer för landets invandrar- och minoritetspolitik. Principerna jämlikhet, valfrihet och samverkan låg till grund för politikens målsättningar. I och med valfrihetsprincipen ersattes den tidigare assimilationspolitiken med ett slags mångkulturpolitik (Regeringens proposition 1975:26; Borevi 2002; Tegnemo 2003). Principen om jämlikhet innebar att invandrade och infödda invånare skulle ha likvärdiga levnadsvillkor. Principen om valfrihet rörde invandrares frihet att utveckla och bevara sin kulturella särart och identitet i vissa avseenden. Principen om samverkan berörde vikten av samverkan för ett hållbart samhälle och berörde frågan om tolerans och solidaritet mellan invandrare och infödda.

Under 1970 och 1980-talet präglades invandringen till Sverige i huvudsak av flyktinginvandring snarare än av arbetskraftsinvandring, speciellt som behovet av arbetskraft minskade kraftigt. Enligt Borevi (2002) aktualiserade denna situation en revision av invandrarpolitiken under 1980-talet (Regeringens proposition 1985/86:98). Under 1990-talet stod landet inför en lågkonjunktur vilket bidrog till att inföddas, men framförallt utrikes föddas arbetslöshet ökade. Samtidigt ökade antalet flyktingar som sökte och fick asyl i Sverige, denna gång från bland annat Jugoslavien och Somalia. Med utgångspunkt i denna situation utredes tidigare invandrarpolitik och föranledde 1997 lanseringen av nuvarande integrationspolitik (Borevi 2002). För närvarande finns två dokument där Sveriges integrationspolitik och dess framtida utveckling är beskrivna: Sverige, framtiden och mångfalden – Från invandrarpolitik till integrationspolitik (Regeringens proposition 1997/98:16) samt Integrationspolitik för 2000-talet (Regeringens skrivelse 2001/02:129). Dessa dokument skall ses som grundläggande för det nuvarande arbetet med att främja befolkningens samhörighet och enighet samt jämlikhet.

Liksom i invandrarpolitiken från 1970-talet är principerna om jämlikhet, valfrihet och samverkan tongivande, om än omformule-

rade i den nuvarande integrationspolitikens målsättning (se Borevi 2003). Denna är trefaldig och omfattar följande: Lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund; en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund; en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans, en utveckling som alla invånare, oavsett bakgrund, ska vara delaktiga i och medansvariga för. Det övergripande målet kan sägas vara att alla invånare i Sverige, oavsett bakgrund (etnisk, nationell, kulturell, religiös), skall kunna känna sig som en viktig del av det svenska samhället både ifråga om rättigheter och skyldigheter (Regeringens proposition 1997/98:16:21). Tanken är att dessa målsättningar, och politiken i sig, ska omfatta hela befolkningen, och inte som i tidigare invandrapolitik vara riktade till enbart ”invandrare”. Samtidigt är det uppenbart att det är relationen mellan invånare med och utan invandrabakgrund som är i fokus för politiken, vilket blir speciellt tydligt ifråga om implementeringen av densamma. Diverse integrationsinsatser berör framförallt nyligen inflyttade utrikes födda, framförallt de med flyktningbakgrund (Borevi 2002).

Av sociala och identitetsmässiga skäl ses det som självklart att utrikes föddas kulturella särprägel, religiösa praktik och språk underhålls, vilket är i enlighet med valfrihetsprincipen. Principen berör det som kallas för ”rätten att vara olik”. I och med detta förväntas invandrare till fullo bli en del av det svenska samhället, utan att för den sakens skull ge avkall på sin kulturella bakgrund och assimileras – även om anpassning i vissa avseenden förväntas. Därmed tycks dagens förhållningssätt ligga långt från den ”assimileringsstanke” som präglade 60-talets invandrapolitik (Tegnemo 2003). Detta är i linje med mångkultur- och mångfaldsperspektivet som är framträdande i samhällsdebatten.

I Regeringens proposition (1997/98:16:21) behandlas även vikten av att förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Denna ansats förstärks numera med Lagen om åtgärder

mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (SFS 1999:130) och Lagen om förbud mot diskriminering (SFS 2003:307) samt en myndighet, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO. Det som motiverar detta fokus är att en del av skillnaden i infödda och utrikes föddas sysselsättningsgrad enbart kan förklaras av att diskriminering av vissa grupper i samhället pågår (Integrationsverket 2003 och 2004).

Vägen till jämlikhet

I ett samhälle som skall kännetecknas av utveckling och jämlikhet skall alla ha rätt att vara med och skapa och ta del av frukterna av ett stigande välstånd (Fi 2004:03:41).

Genom att minska klyftorna och bekämpa segregationen i samhället kan vi förkorta vägen till integration (Göteborgs Stad 2004:4)

Popoola (2002) menar att ”integration med förväntningar på jämlikhet eller rättvisa mellan individer bygger på en vilja att utjämna ekonomiska och sociala skillnader” (sic. ibid:14). Detta är uppenbarligen en tanke som präglar integrationspolitiken och dess implementering. I Regeringens proposition nämns tre konkreta insatsområden i arbetet med att främja integration. Det första rör utrikes födda invånares politiska delaktighet i samhället. Detta omfattar framförallt en strävan mot att säkra invandrares valdeltagande. I anslutning till detta nämns också vikten av invandrares möjlighet att ta del av samhällsinformation för att kunna känna till sina rättigheter och uppfylla diverse skyldigheter. Även om politisk delaktighet är en viktig fråga har utrikes föddas utnyttjande av till exempel sin rösträtt stadigt minskat – trots diverse strategier från statens sida (Dahlström och Möller 2004). Det andra berör utrikes föddas möjlighet till sysselsättning och egenförsörjning på samma

villkor som Sveriges invånare i övrigt. Det finns betydande skillnader mellan utrikes och infödda invånares position på arbetsmarknaden, som föranlett en hel del arbetsmarknadspolitiska åtgärder. På senare tid har dock fokus även riktats mot frågan om diskriminering och marginalisering av utrikes födda på arbetsmarknaden (Integrationsverket 2003 och 2004). Det tredje området berör utrikes föddas kompetensutveckling, framförallt ifråga om kunskaper i det svenska språket, men även kunskap i hur det svenska samhället fungerar. Just inläring av det svenska språket är av speciellt betydelse då utrikes föddas kunskap i det svenska ses som en viktig förutsättning för deras egenförsörjning och politiska delaktighet – och därmed ses det även som en förutsättning för att de ska kunna bli jämlika infödda, svensktalande invånare.

Integrationsverket har ansvar för att integrationspolitiken implementeras och förverkligas. Verket samarbetar dock med kommunerna (speciellt ifråga om flyktingmottagandet) som rent praktiskt förväntas genomföra stora delar av integrationspolitiken lokalt. Alltså finns där konkreta insatser lokalt som utförs i samarbete med diverse myndigheter (Integrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan osv) inom de ovan nämnda områdena språk, arbete och politisk delaktighet. Eftersom Sverige för närvarande inte tillåter någon betydande arbetskraftsinvandring är det framförallt personer med flyktingbakgrund som är föremål för de insatser som genomförs. Flyktingmottagandet består framförallt av svenskundervisning för invandrare, SFI, och insatser för att bereda arbetsföra flyktingar möjligheter till egenförsörjning.

Utöver de insatser som är del av implementeringen av den nationella integrationspolitiken på kommunal och regional nivå kan även lokala bilder av, och förhållningssätt till, integration konstrueras och teman som jämlikhet och rättvisa, som är vägledande för den nationella integrationspolitiken, är självklara även här. I Göteborgs stad kan ett rättviseperspektiv ifråga om integration

identifieras i dess budget för 2005. Där beskrivs integration som ett tillstånd där alla är ”delaktiga och deltar i samhällsbygget”. Ut-talanden som specifikt kan kopplas till ett rättviseperspektiv är till exempel formuleringen om att ”alla har ansvar för att demokratin och mänskliga rättigheter respekteras i vår stad” (Göteborgs Stad 2004:4). Vidare uttalas en vision om ”en solidarisk och hållbar stad där alla behövs och där alla får goda möjligheter att utveckla sina liv. I vår framtida stad ska vi ha vänt segregation till integration” (ibid:2). Även Västra Götalandsregionen har som uppgift att främja integrationen och påpekar, mot bakgrund av detta, att ”integration har samband med de mest grundläggande värderingarna i vårt samhälle – allas möjlighet att delta i samhället på lika villkor vad avser utbildning, arbete, kulturliv och demokratiska processer.” (Västra Götalandsregionen 2003:97). Senare i denna rapport visar jag att dessa formuleringar framförallt har en socioekonomisk dimension, men här vill jag poängtera att utgångspunkten även är vikten av ett rättvist samhälle och invånares jämlika möjligheter som grund för ett hållbart samhälle.

Även om språkkompetens och politisk delaktighet uppfattas som grundläggande för en individs delaktighet i samhället ses vägen till jämlikhet som avhängig människors självförsörjning. Arbetsmarknadsintegration är därmed i fokus för integrationsfrämjande verksamhet och föreställningar om hur integration uppnås kretsar ofta kring detta tema (jfr Brnic 2004a). Till exempel påpekas i Göteborgs Stads budget att ”arbete är en grundläggande förutsättning för att människor ska ha frihet att forma sina liv som de själva vill och inte vara beroende av bidrag” och att ”arbetslöshet bidrar till utanförskap och otrygghet” (Göteborgs Stad 2005:6). Att bistå människor till att få arbete och bli egenförsörjande ses helt enkelt som det ultimata verktyget för individens frihet, ett förhållningssätt som också är i linje med den nationella integrationspolitiken.

Popoola (2002) påpekar att mångfaldsbegreppet är av stor

betydelse för integrationspolitiken, speciellt då det omnämns som en målsättning att eftersträva ”en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund” (Regeringens proposition 1997/98:16:21). Närvaron av mångfald (speciellt på enskilda arbetsplatser) har därmed även kommit att betraktas som ett mått på integration, eller snarare ”arbetsmarknadsintegration”. Västra Götalandsregionen påpekar till exempel att den egna organisationen ”som offentlig arbetsgivare, ska vara en förebild när det gäller att ta vara på och värdesätta samhällets mångfald samt arbeta för att öka andelen anställda med utländsk bakgrund”, vilket kan ses som en betydande integrationsfrämjande åtgärd (Västra Götalandsregionen 2003:97). I detta avseendet har arbetet med att motverka diskriminering på arbetsmarknaden fått en ökad betydelse. Detta då ”brist på motivation” hos utrikes födda inte tycks vara förklaringen till varför de har en högre arbetslöshet än inrikes födda (jfr Integrationsverket 2003).

I Göteborgs Stads budget för 2005 omfattar mångfald ”olikheter beroende på kön, etnisk bakgrund, religiös tillhörighet, ålder, språk, sexuell läggning, funktionshinder med mera” (Göteborgs Stad 2004:8). Det finns i staden en etablerad föreställning om den symboliska betydelsen av att öka andelen utrikes födda i den egna organisationen – speciellt på olika positioner – delvis för att det inte är mer än rätt att stadens tjänstemän även representerar stadens invånare. Med anledning av detta har staden etablerat den så kallade Mångfaldsenheten, en konsultativt inriktad verksamhet som är ett stöd för det lokala mångfaldsarbetet i stadens förvaltningar och bolag. Framförallt är detta ett verktyg för att motverka diskriminering och dess verksamhet är framförallt riktad mot stadens egen personal, vilket omfattar de som är ansvariga för stadens rekrytering av ny personal i olika förvaltningar och bolag.

Den uttalade målsättningen med att främja mångfald är att alla arbetssökanden, oavsett bakgrund, ska bli rättvist och jämlikt behandlade på arbetsmarknaden. Intresset för att öka mångfalden

i den egna organisationen kan dock ses ur en annan vinkel, nämligen med utgångspunkt i den förväntade bristen på arbetskraft, speciellt inom vårdsektorn. Knokke, som studerat synen på mångfald ifråga om rekrytering i både offentlig och privat sektor, visar att det inom offentlig sektor framförallt är framtida personalbehov som motiverar arbetet med exempelvis mångfaldsplaner (Knokke 2003). Hon påpekar att etableringen av diverse mångfaldsprojekt är en ”fråga om att mobilisera en arbetskraftsreserv” (exempelvis arbetslösa med ”invandrarbakgrund”), för exempelvis hemtjänsten, snarare än att värna om jämlikhet (ibid:9). Detta visar att det även kan finnas andra motiv, utöver frågan om rättvisa och jämlikhet, som ligger till grund för talet om integration, och intresset för mångfald, vilket jag diskuterar nedan.

Integration och tillväxt

En organisation vinner på mångfald. Ett aktivt arbete kan leda till ökade marknadsandelar samt en förbättrad förmåga att rekrytera, utveckla och behålla medarbetare. Vidare möjliggörs vinster som kostnadsreducering, högre produktivitet samt en förbättrad organisationsprofil med bättre ledarskapskvalitet. Dessa vinster i kombination med omvärldstrenderna medför att många organisationer idag efterfrågar mångfaldskompetens för att uppnå verksamhetsresultat (citerat i de los Reyes 2000 sida:30-31. Ursprung: Diversity management: Exempel på mångfaldsarbete i amerikanska företag och organisationer: Sverige 2000 institutet).

En positiv image, högre produktivitet, växande marknadsandelar och nöjdare kunder är [...] resultat av ett lyckat jämställdhets- och mångfaldsarbete (NUTEK, hemsidan www.nutek.se 2004)

I sitt arbete rörande föreställningar och användningen av mångfaldsbegreppet påpekar de los Reyes (2000 och 2001) att främjandet

av mångfald (som vanligen omfattar etnicitet, ålder, kön, funktionshinder och sexualitet) inom olika organisationer ses som ett sätt att komma till rätta med diskriminering och marginalisering av exempelvis kvinnor, funktionshindrade och utrikes födda. Att främja mångfald, liksom integration, ses därmed som en strategi för att öka jämlikheten i samhället, vilket jag nämnt ovan. Men talet om integration och mångfald präglas inte enbart av ett rättviseperspektiv. I detta avsnitt ger jag exempel på att integrationsfrågan (vilket omfattar talet om mångfald) är betydelsefullt även i privat sektor, där det framförallt behandlas ur ett tillväxtperspektiv. I nästa avsnitt visar jag att integration behandlas ur ett tillväxtperspektiv även inom offentlig sektor.

I privat näringsliv har mångfald länge varit ett betydelsefullt begrepp, speciellt sedan diskriminering på grund av etnisk tillhörighet förbjöds i lag (i detta avseende ses USA ofta som ett föregångsland). Engagemanget kan delvis ses som ett resultat av det krav som numera finns på arbetsgivaren om att främja arbetstagares och arbetssökandens lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet. Detta kan givetvis ha bidragit till att diskriminering numera betraktas som ett slöseri med mänskliga resurser, utöver att vara kränkande (jfr de los Reyes 2000). Sverige 2000-institutet, ett konsultföretag baserat i Göteborg som verkar för mångfald inom privat och offentlig sektor, menar att ”faktorer som bidrar till organisationernas ökade intresse för mångfald är den ökade globaliseringen, bristen på arbetskraft, unga människors allt högre krav på sina arbetsgivare samt kundernas förändrade behov i ett alltmer internationellt samhälle” (Sverige 2000-institutet, årtal saknas). Men intresset för mångfald inom privat näringsliv ska framförallt relateras till frågan om tillväxt i det egna företaget, och ekonomisk tillväxt i stort.

Volvo personvagnar, en betydande samhällsaktör i Västsverige, är ett av de företag som har satsat en hel del på att utveckla

en mångfaldsstrategi. Mångfald innebär för Volvo personvagnar, så som i många andra fall, ”allt som gör människor olika: ålder, utbildning, erfarenheter, kön etc”. Även för Volvo är erkännandet av människors lika värde och arbetet mot diskriminering grundläggande för arbetet med mångfald inom organisationen. Samtidigt finns det andra aspekter som också är än mer relevanta för företaget, speciellt ifråga om företagets kundrelationer. Volvo personvagnar pekar exempelvis på att ”mångfald [inom företaget] ger nya kunder”, och att ”mångfald inom företaget ökar vår förståelse och respekt för våra kunders olika önskemål och behov. Det stärker också vårt varumärke som en progressiv och kundorienterad biltillverkare”. För övrigt används mångfaldstemat i marknadsföring ”för att effektivare nå nya, viktiga målgrupper”, vilket, enligt företaget, gett goda resultat (Volvo personvagnar 2003:12). Dessutom påpekar Volvo personvagnar att ”vi ser mångfaldsarbetet som ett verktyg för att bredda vår kompetens, fördjupa kundförståelsen och stimulera innovationer för att på så sätt nå våra affärsmål” (ibid:24). Detta är ett tydligt exempel på hur mångfald används av företag som en del av en affärsstrategi.

Vidare bedriver företaget ett ”integrations- och rekryteringsprojekt”, i samarbete med Arbetsförmedlingen och Göteborgs Stad, för att ”främja den långsiktiga rekryteringen” till Torslandafabriken (ibid:31). Projektet riktar sig till arbetssökande utrikes födda och består bland annat av en introduktionskurs (innehållande till exempel språkutbildning), vidareutbildning och yrkespraktik. De som blir erbjudna att delta i programmet erbjuds anställning i företaget från början. Det är givetvis positivt att företaget i samarbete med representanter för offentlig sektor bidrar till enskilda individers stärkta position på arbetsmarknaden och i samhället. Samtidigt är alltså tanken med projektet att framförallt säkra produktionen genom rekrytering – en fråga som allmänt sett blivit allt viktigare med tanken på betydande pensionsavgångar i framtiden (jfr Knokke 2003 och Andersson 2004).

Privat näringsliv har generellt sett också visat ett stort intresse för integrationsfrågan. Till exempel menar Svenskt näringsliv, som företräder 48 bransch- och arbetsgivarorganisationer, att ett integrerat samhälle kännetecknas av stark ekonomisk tillväxt. Det påpekas även att ”integration bidrar till landets tillväxt och tillväxt skapar i sin tur förutsättningar för integration” (Svenskt näringsliv 2003:91). Därmed ses integration som positivt för privat företagande. Märk dock att det som avses är just arbetsmarknadsintegration (vars betydelse inte alltid är självklar) som anses bidra till ekonomisk tillväxt och i sin tur samhällsintegration i största allmänhet. Svenskt näringsliv verkar för övrigt för en ökad arbetskraftsinvandring, som i kombination med hög sysselsättning ses som grundläggande för ett ”dynamiskt och växande Sverige”.

Svenskt näringsliv har varit part i Arbetsgruppen samverkan för arbetsmarknadsintegration vars syfte har varit att ”undersöka hur näringslivets engagemang för integration av invandrare på arbetsmarknaden bättre kan tas till vara av offentliga aktörer”. En gemensam idé som präglat arbetsgruppens arbete har varit att integration har stor ”betydelse för tillväxt och ett öppet och tolerant samhälle” (Ds 2004:22:9). Arbetsgruppen nämner i sin slutrapport flera faktorer som de menar bidrar till ökad mångfald och tillväxt. Bland annat lyfts vikten av hög sysselsättning fram som en ”nyckel för framgångsrik integration”. En viktig insats (av flera) som föreslås är dock informationsinsatser riktade mot Svenskt näringslivs medlemmar för att motverka diskriminering i arbetslivet (Ds 2004:22). Därmed erkänns diskriminering som ett betydande problem på arbetsmarknaden, och därmed hinder för integration – och följaktligen även tillväxt.

Svenskt näringsliv är dessutom en av parterna i Rådet för integration i arbetslivet. Rådet fungerar som ett samarbete mellan arbetsmarknadens huvudaktörer och består av representanter från privat och offentlig sektor samt fackliga organisationer (till exempel

Arbetsgivarverket, Svenska kommunförbundet, LO) med avsikt att utveckla arbetet med att främja integrationen i arbetslivet. Även i denna sammanslutning verkar organisationerna tillsammans mot rasism och diskriminering i arbetslivet genom informationsinsatser. Diskriminering ifråga om ”invandrades” utestängning från arbetsmarknaden, eller vissa delar av den, ses som ett slöseri med mänskliga resurser, speciellt med tanke på att Sverige har behov av all arbetskraft för att nå tillväxt och utveckla välfärden (Rådet för integration i arbetslivet 2003).

Att integration och mångfald inte enbart behandlas utifrån ett tillväxtperspektiv inom privat näringsliv är kanske inte oväntat, även om det inte alltid är uppenbart. Näringslivets tal om integration ur ett kombinerat rättvise- och tillväxtperspektiv är nämligen baserat på en politiskt liberal filosofi som utgår från att ”samhället vilar på demokratins och marknadsekonomens grundvalar där människors frihet och ansvar är viktiga inslag” (ibid:93). Samtidigt är formuleringar som rör integrationsfrågor generellt sett tydligt kopplat till företagandets villkor, vilket inte är förvånande, speciellt med tanke på att tillväxt torde vara privat näringslivs främsta målsättning.

Integration för ”hållbar tillväxt” och välfärd

Att ta till vara alla människors vilja och förmåga till arbete och egen försörjning är avgörande för rättvisan, och för tillväxt och välfärd (Fi 2004:03:41).

Genom arbete deltar individer i ett samhälleligt och socialt sammanhang, blir en del i produktiviteten och bidrar till den ekonomiska tillväxten (Regeringens proposition 1997/98:16, avsnitt 7).

Samarbetet mellan offentlig sektor och privat näringsliv i Rådet för integration i arbetslivet och Arbetsgruppen samverkan

för arbetsmarknadsintegration visar att talet om integration ur ett tillväxtperspektiv även kan identifieras inom offentlig sektor. Regeringen har exempelvis i sin senaste budget bland annat uttalat behovet av bättre arbetsmarknadsintegration, speciellt som personer med utländsk bakgrund har lägre sysselsättningsgrad än andra grupper i samhället. Anledningen till detta är att ökad sysselsättningsgrad bland arbetsföra invånare ses som grundläggande för tillväxt (Fi 2004:03). I detta sammanhang anses tillväxt även vara en förutsättning för samhällets framtida välfärd. Den vägledande tanken är att integration helt enkelt är bra både för individen, men också för samhället, ur både ett välfärds- och samhällsekonomiskt perspektiv.

I den nuvarande integrationspolitiken påtalas också att den svenska välfärden bygger på att alla arbetsföra arbetar och på så sätt bidrar till den samhällsekonomiska utvecklingen. Samtidigt påpekas att ”idag när många arbetsföra står utanför arbetsmarknaden undergrävs välfärden samtidigt som de sociala och ekonomiska klyftorna växer i samhället” (Regeringens proposition 1997/98:16, avsnitt 7). Det betraktas helt enkelt som ett samhällsekonomiskt problem att det finns personer som skulle kunna bidra till den ekonomiska tillväxten, men som inte får möjlighet att använda sin kompetens. Diskriminerande praktik anses bidra till att vissa personer står utanför arbetsmarknaden, alternativt arbetar inom fel bransch. Följaktligen påpekar Regeringen att det behövs en förändring i attityden till utrikes födda och deras kompetens.

Formuleringar om integration ur både ett rättvise- och tillväxtperspektiv kan även identifieras i dokument som rör Regeringens storstadssatsning. Storstadspolitiken, som ligger till grund för satsningen, har två övergripande mål. Det första är att ”bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen”. Det andra är att ”ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktig hållbar tillväxt” (Regeringskansliet 2001:3; se även Regeringens proposition 1997/98:165). Tanken är att tillväxt och minskningen av sociala

klyftor ska gå hand i hand, speciellt som arbete och ökad sysselsättning leder till tillväxt, som i sin tur kan bidra till integration i stort (Regeringskansliet 2001). Det påpekas att människor som står utanför arbetsmarknaden är en resurs som måste ges möjlighet att bidra till storstadsregionernas utveckling (jfr Axelsson 2002). Det är alltså möjligt att identifiera ett resonemang där (arbetsmarknads)integration, tillväxt (eller snarare ”hållbar tillväxt”) och välfärd betraktas i relation till varandra – och som beroende av varandra.

Ett tillväxtperspektiv kan vidare identifieras i offentliga dokument lokalt. I Göteborgs Stads budget för 2005 påpekas att ”en stark ekonomi skapar förutsättningar för morgondagens välfärd” men att ”bristerna i den sociala dimensionens utveckling utgör [...] ett hot, inte bara mot sammanhållningen i Göteborgssamhället utan också mot den ekonomiska tillväxten” (Göteborgs Stad 2004:4). Att den ”ekonomiska dimensionen” anses vara av stor vikt för den ”sociala dimensionen” är uppenbar, speciellt då det i samma text påpekas att ”det finns ett samband mellan välfärden i Sverige och tillväxten som ska finansiera den” (ibid: 5). Tillväxten – eller snarare så kallad ”hållbar tillväxt” – påverkar, enligt detta synsätt, samhällsutvecklingen. Det påpekas även i texten att ”mångfald och integration i kommunens verksamheter skapar förbättrad service, kreativitet, effektivitet och stärker demokratin” (ibid:8) samt att ”mångfaldens Göteborg, med ny kunskap och kompetens, kan med sin språkrikedom, kultur och entreprenörskap vara ett viktigt bidrag till en hållbar utveckling i staden” (ibid:9). Även i detta avseende finns paralleller till formuleringar inom privat sektor, speciellt vad gäller människors kreativitet och effektivitet. Samtidigt finns rättviseperspektivet närvarande i formuleringar som att ”ökade resurser som fördelas solidariskt ger ökad trygghet i staden” (ibid:5, min kursivering, se även tidigare avsnitt).

Även i dokument skrivna av Västra Götalandsregionen hänvisas till integration ur ett tillväxtperspektiv. Detta är inte helt

förvånande med tanke på att verksamheten bland annat ska verka för regional tillväxt. På sin hemsida uttalar regionen att ”vi ser våra medborgare med utländsk bakgrund som en stor tillgång och en viktig resurs i vårt mångkulturella samhälle. Därför är det av största vikt att vi tar vara på de kunskaper och erfarenheter som våra medborgare med utländsk bakgrund har” (www.vgregion.se 2004-06-01). I texten Integration – nyckeln till tillväxt och välfärd påpekas också att ”ett bättre tillvaratagande av resurserna hos invånare med utländsk bakgrund är en viktig förutsättning för att få en lyckad integration som leder till ökad tillväxt och välfärd” (Västra Götalandsregionen 2003:97).

Ett sista illustrerande exempel på hur föreställningar om integration är kopplade till ett tillväxtperspektiv i offentlig sektor finns inom EU:s verksamhetsområde. I Europeiska socialfondens program Equal och Växtkraft Mål 3 är en grundläggande målsättning att ”stärka individens ställning i arbetslivet och på så sätt bidra till tillväxt och ökad sysselsättning” (ESF-rådets hemsida 2004-06-30). Equal bistås av det så kallade Paraplyprojektet som har målsättningen att motverka diskriminering av olika grupper och individer i arbetslivet, bland annat genom informationsinsatser och lobbying. ESFs program Urban II verkar för stadsutveckling bland annat genom att bidra till ”att den ekonomiska, sociala och kulturella infrastrukturen förbättras i urbanområdet” – bland annat genom ökad ekonomisk tillväxt. Programmet omfattar till exempel åtgärder för att främja mångfald i arbetslivet genom att förändra attityder och utöka rekryteringsunderlaget, både inom privat och inom offentlig sektor (Näringsdepartementet 2001).

Överhuvudtaget är synen på integration som här identifierats kopplade till föreställningar om tillväxt och samhällsekonomi. Dessutom är det tydligt att det talas om integration på två olika nivåer. Dels talar man om arbetsmarknadsintegration (vilket även är i fokus för det privata näringslivet), vilket ofta handlar om betydelse-

sen av egenförsörjning, mångfald på arbetsplatser och dylikt. Dels talar man om samhällets integration i största allmänhet.

Rättvisa och tillväxt i talet om integration

Den ekonomiska politiken skall bidra till att öka tillväxten och minska de ekonomiska och sociala orättvisorna (Fi 2004:03:41).

Sverige står inför en avgörande utmaning. Invandring, människors arbete och företagsamhet har genom historien skapat välstånd och tillväxt. Idag tillvaratas inte alla möjligheter och all kompetens hos landet invånare. Invandringens möjligheter ersätts alltför ofta av en etnisk och social segregation (Brorsson et al 2003)

När den första, samlade invandrapolitiken etablerades på 1970-talet gjordes detta med utgångspunkt i en välfärdsmodell. Det gjordes även mot bakgrund av att Sverige under efterkrigstiden, speciellt 1960-talet, präglades av en god ekonomisk utveckling – och som följd av detta varit i behov av en betydande arbetskraftsinvandring (jfr Sassen 2000). Att uppnå jämlikhet mellan invånare med och utan utländsk bakgrund ifråga om levnadsstandard var den huvudsakliga målsättningen för invandrapolitiken på 1970-talet, både ifråga om socio-ekonomiska och kulturella avseenden (Borevi 2002). Oavsett denna insats visade det sig under 1980-talet att ”invandrarnas situation på den svenska arbetsmarknaden påtagligt försämrades i jämförelse med de infödda” trots att landet präglades av en högkonjunktur (ibid:113). I slutet av 1980 och början av 1990-talet konstaterades att ”invandrare generellt sett hade det sämre ställt än genomsnittet av befolkningen, något som gällde nästan oavsett vilket välfärdsmått man använde” (ibid:109). Under 1990-talets lågkonjunktur försämrades utrikes föddas situation ytterligare. Inte underligt att den reviderade invandrapolitiken, nu under namnet integrationspolitiken, höll fast vid jämlikhetsprincipen som en huvudsaklig utgångspunkt.

När integrationspolitiken lanserades i mitten på 1990-talet var Sverige mitt i den ekonomiska kris som landet ännu inte riktigt hämtat sig från. Ekstedt menar att frågan om ekonomisk tillväxt generellt sett har fått stor uppmärksamhet just på grund av de ekonomiska problemen som landet stått inför under 1900-talets senare del (Ekstedt 2001). Numera har frågan om tillväxt intagit en betydande position på den politiska agendan med målsättningen att svensk ekonomi återigen ska inta en "topposition" – vilket av vissa ses som en förutsättning för en stabil välfärd. Med tanke på att integrationspolitiken till stora delar berör utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden och egenförsörjning är det inte förvånande att talet om tillväxt, där sysselsättning är ett betydande tema, även omfattar teman som integration och mångfald. Här kan även nämnas att frågan om invandring och invandrarpolitik historiskt sett varit nära kopplad till strävan efter tillväxt och tillväxtpolitik (se Sassen 2000). I ljuset av detta är det inte heller underligt att diskriminering av utrikes födda på arbetsmarknaden mer och mer kommit att problematiseras inom olika fält (jfr Integrationsverket 2003). Alltså är inte enbart "invandrades" egen motivation i fokus för diverse arbetsmarknadspolitiska insatser, som tidigare varit fallet. Det finns även ett ökat intresse för att motverka exempelvis olika arbetsgivares tendens att diskriminera personer med utländsk bakgrund.

Sammanfattningsvis är det inte förvånande att temat integration diskuteras ur ett rättviseperspektiv och ett tillväxtperspektiv, både inom privat och i offentlig sektor. Det är inte heller förvånande att perspektiven flätas samman i en ekvation som omfattar temana arbetsmarknadsintegration – tillväxt – välfärd – samhällets integration. Frågan är dock om denna ekvation är oproblematiserad och om ett rättviseperspektiv är förenligt med ett tillväxtperspektiv.

Visserligen är den analys som här genomförts begränsad, men den pekar på att det finns en rad frågor om integrationsbegreppets användning och innebörd som kräver en fördjupad diskussion. Detta

gäller framförallt begreppets koppling till olika samhälls- och människosyner samt politiska ideologier. En grundläggande fråga är vilken innebörd olika sätt att förhålla sig till integration har för det konkreta arbetet i sk integrationsfrämjande insatser, en frågeställning som inte kan besvaras här, men som torde vara intressant för både politiker och andra verksamma att fundera på.

3. Om tankesmedjor

DET ÄR JU SÅ att det stora problemet ligger i samhället [...] Det handlar om att vi måste påverka majoritetssamhällets syn på minoriteten. Om vi – och det är min absoluta övertygelse och erfarenhet – om vi öppnade dörrarna, så att säga, in i samhället så skulle den absoluta majoriteten [...] utav alla som kommer till landet, oavsett man är invandrare eller flykting, så skulle man för alldeles egen kraft, av egen maskin, ta sig in i [det] svenska samhället. Om inte alla dessa hinder fanns, som gjorde det omöjligt. Alltså, vi måste byta perspektiv. (Tjänsteman anställd vid Göteborgs Stad)

Det finns ingen enhetlig definition på begreppet tankesmedja (eng. think tank). I bilaga 4 ges dock exempel på en rad olika slags tankesmedjor som skiljer sig både i sin utformning och inriktning. Vid en genomgång av dessa smedjor kan man konstatera att en tankesmedja vanligtvis är en organisation som bedriver opinionsutbildning, ofta utifrån en uttalad politisk eller ideologisk grund. En sådan organisation kan bedriva egen forskning (ibland beställd), för att få stöd för sina åsikter, men behöver inte göra det. I USA finns en rad forskningsinstitut som verkar från en politiskt konservativ grund med målsättningen att bidra till förändring i policy inom olika områden, till exempel ekonomi eller utrikespolitik, genom opinionsbildning och aktiv lobbying. I sådana fall är det givetvis av betydelse vem som finansierar tankesmedjans verksamhet. Det finns även tankesmedjor som verkar utifrån en annan värdegrund, snarare än en etablerad politisk ideologi. I Sverige bedriver tankesmedjor som är politiskt färgade inte någon direkt forskning, även om utför samhällsanalyser av olika slag. Snarare riktar de in sig på ren opinionsbildning genom att publicera böcker, delta i debatter

och dylikt (se t.ex. Timbro och Agora i bilaga 4). Ibland betraktas enskilda workshops, seminarier och konferenser inom ett givet område som ”tankesmedjor” där deltagare kan delta i ”brainstorming” eller bidra till ett regelrätt erfarenhets- och kunskapsutbyte under en begränsad period.

En tankesmedja kan även vara ideologiskt eller politiskt oberoende (framförallt ifråga om finansiering) med målet att bidra till policyutveckling eller samhällsutveckling i stort. Som ett exempel på en svensk, politiskt oberoende tankesmedja finns SIDA:s Civil society center. Centrumets verksamhet är inriktad på det civila samhällets roll i utvecklingsfrågor. Utgångspunkten är att arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter, och inte enbart ekonomiska utveckling, bidrar till minskad fattigdom i världen. Centrumet anordnar konferenser, seminarier och utbildningar som fungerar som en mötesplats för teoretiker och praktiker. Det samarbetar också med universitet och högskolor inom exempelvis området freds- och konfliktforskning.

Speciellt inspirerande tankesmedjor

Det som är gemensamt för många tankesmedjor är det upplevda behovet av samhällsförändring eller samhällsutveckling på något plan. De utgår också från ett specifikt tema, eller antal teman, som bildar grunden för deras verksamhet, till exempel ekonomisk tillväxt, utrikespolitik eller stadsutveckling. I detta avsnitt ger jag några exempel på politiskt oberoende tankesmedjor som är engagerade i samhällsutveckling genom att exempelvis bedriva opinionsbildning i vissa frågor. Organisationerna är framförallt intressanta då deras verksamhet berör en specifik problematik, oftast med utgångspunkt i storstadens förhållanden. För fler detaljer och övriga exempel, se bilaga 4.

Centre for an Urban Future, baserad i New York City, är en tankesmedja vars verksamhet riktar in sig på stadsutveckling. Smedjan, en systerorganisation till tidskriften *City Limits*, påverkar, mot bakgrund av egna utredningar, utformningen av diverse policys som rör New York Citys ekonomi och stadens utveckling i stort. Med anledning av detta sprider centrumet bland annat information om vikten av en diversifierad ekonomi och arbetsmarknad, vilket enligt centrumet är en förutsättning för en ökning av arbetstillfällena. Organisationen verkar även för att det ska skapas goda förutsättningar för stadens invånare att skaffa sig en utbildning och bättre ekonomiska förhållanden (speciellt genom ökad inkomst). Det jag finner speciellt relevant för denna studie är att centrumet har stadsutveckling och dess invånares socioekonomiska förhållanden som utgångspunkt för sin verksamhet. Arbetet med att etablera en västsvensk tankesmedja för integration skulle vidare kunna inspireras av organisationens rapporter om stadsutveckling och ekonomisk utveckling. De är journalistiska till sin karaktär och sprids till allmänhet och beslutsfattare, och tycks ha en betydande genomslagskraft i olika media. Organisationen är dock inte ett forskningsinstitut, även om deras utredningar ofta utgår från akademisk forskning.

Metropolis Canada (jfr med the Metropolis project, bilaga 4) är en tankesmedja med inriktning mot migrations- och integrationsfrågor, med utgångspunkt i kanadensiska storstäders förhållanden. Även om projektet tycks vara ett regelrätt forskningsprogram, så ska det även betraktas som ett samarbetsprojekt mellan forskare, myndigheter och frivilligorganisationer. Syftet med projektet är att initiera och bedriva jämförande forskning och bidra till en förbättring av integrations- och migrationspolicy och därigenom främja en positiv samhälls- och storstadsutveckling. Att fokus ligger på storstaden förklaras med att Kanada är ett av världens mest urbana länder, då 80 procent av befolkningen bor i städer (Regionplane- och trafikkontoret 2003). Samhällsaktörer som inte bedriver

forskning (myndigheter, frivilligorganisationer och privat näringsliv) anses ha en viktig roll för forskningsutvecklingen, speciellt med tanke på sin expertis inom olika områden. Projektet bidrar till en direkt kommunikation mellan forskare och beslutsfattare via konferenser, seminarier och andra typer av mötesplatser som till exempel främjar kunskapsutbyte parterna emellan. Ibland arrangeras även workshops där en specifik problematik angrips av aktörer från olika håll gemensamt. För övrigt används tidskrifter och andra texter för spridning av den kunskap som skapas inom ramen för projektet.

Även i Sverige finns ett centrum som verkar utifrån lokala förhållanden, Mångkulturellt centrum i Botkyrka kommun, med placering i Fittja. Det är ”ett forum för forskning, kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring migration och social och kulturell mångfald”, och kan därmed betraktas som ett slags tankesmedja, till skillnad från övriga forskningscentrum med IMER inriktning i Sverige (se bilaga 4). Centrumet består bland annat av forskare (framförallt etnologer) vars arbete tar avstamp i lokala förhållanden. Arbetet präglas av ett samarbete mellan forskare och den kommunala myndigheten, men även allmänheten. Verksamhetens målsättning ”är att vara en knutpunkt där individer och grupper kan mötas kring frågor av gemensamt intresse” (www.mkc.botkyrka.se). Detta centrum skulle eventuellt kunna besökas i studiesyfte för att se hur forskning knyts till kommunal verksamhet.

Jag vill till sist speciellt uppmärksamma The Runnymede trust. Tankesmedjan bedriver och sprider forskning till beslutsfattare, privat näringsliv och frivilligsektor med syftet att motverka rasism och diskriminering. Bland annat görs detta med bilden av hur värdefull mångfalden är för samhället. Framstående brittiska forskare deltar i smedjans verksamhet. Rätten till jämlikhet är smedjans ideologiska grundpelare. Smedjans forskning skulle eventuellt kunna fungera som inspiration till diskussioner om rasism och marginalisering av vissa samhällsgrupper i Sverige.

De ovan nämnda smedjorna utgår från forskning, ofta egenproducerad, med syftet att verka för en positiv samhällsutveckling med utgångspunkt i lokala förhållanden. Dialog och kunskapsutveckling är grundläggande för verksamheterna och omfattar inte enbart forskare men även beslutsfattare, myndigheter och allmänheten. Trots att många ovan nämnda organisationer (och de i bilaga 4) är forskningsinriktade, bör de beaktas i framtida diskussioner om en tankesmedja för integrationsfrågor i Göteborg, då dessa exempel kan ha betydelse för smedjans slutgiltiga utformning.

Utrymme för en tankesmedja för integrationsfrågor

Det svenska samhällets etnisk segregation och ojämlikheten utrikes födda och infödda invånare emellan har på senare tid uppmärksamats alltmer. Samtidigt tycks det finnas få sammanhang där detta, men också teorier och visioner som utgår från detta tillstånd, kan behandlas på ett kritiskt och konstruktivt sätt. I genomgången av de organisationer som gjorts inom ramen för den här förstudien är det uppenbart att det finns, som en samtalspart uttryckte det, ett ”intellektuellt utrymme” för ett västsvenskt forum där frågor och migration, segregation och integration och dylikt kan behandlas (se bilaga 4 och bilaga 5).

Teman som migration, segregation och integration behandlas visserligen inom ramen för ett par organisationer i Västsverige (se bilaga 5). Ett exempel är exempelvis föreningen Global Forum som framförallt anordnar en återkommande konferens om globaliserings inverkan på Västra Götalandsregionen. Föreningens inriktning generellt sett är dock något bredare än vad en tankesmedja för integrationsfrågor skulle ha. Dock är Global Forums organisationsform intressant då föreningen är ett slags partnerskap mellan betydande samhällsaktörer i regionen. Dessutom är globalisering som tema

speciellt relevant för just integrations/IMER-området (Internationell Migration och Etniska Relationer). Av dessa anledningar skulle föreningen kunna bli en intressant samarbetspartner. Bwana Club är också ett exempel på en förening som anordnar seminarier kring rasism och integrationsfrågor i Göteborg, med visst bidrag från Integrationsverket. Dock kan föreningen snarare karaktäriseras som en kulturförening då en återkommande musikfestival är i fokus för verksamheten. Vidare är inte organisationer inom privat näringsliv, offentlig sektor och frivilligorganisationer vare sig initiativtagare eller drivande i föreningen. Utgångspunkten är inte heller olika verksamheters konkreta frågeställningar och problem.

Det saknas alltså ett givet forum för samhällsaktörer i regionen som önskar föra en diskussion om integration utifrån, till exempel, lokala problem och utmaningar. Det finns dock en rad aktörer som bedriver integrationsfrämjande verksamhet (speciellt inom offentlig sektor, se bilaga 6) men som inte tycks ha en naturlig och gemensam mötesplats för exempelvis erfarenhetsutbyte (jfr Brnic 2004a). Samtidigt finns det en rad existerande verksamhet (seminarieserier, utbildningar och dylikt) som mycket väl skulle kunna kopplas till tankesmedjan. En smedja skulle i det avseendet eventuellt kunna bidra till ett bättre utnyttjande av redan existerande insatser och resurser, och därmed bidra till en större genomslagskraft för integrationsfrågan i stort.

Jag har för övrigt blivit varse ett visst behov av att utveckla de nätverk kring mångfalds/integrationsfrågor som finns i regionen. På sätt och vis handlar det om att institutionalisera de nätverk som redan finns, genom att tydligare länka samman dem. Alltså skulle ett centrum, som det nedan beskrivs, eventuellt bidra till en ökad samverkan och samordning mellan olika aktörer på området generellt sett. Det handlar också om att bidra till en förbättring av ”integrationen” av integrationsfrämjande insatser med ”ordinarie” verksamhet i privat och offentlig sektor (jfr Brnic 2004a).

Utöver behovet av en mötesplats där integrationsfrågor kan diskuteras finns även ett behov av ett forum för kunskapsutveckling och kunskapsutbyte i ämnet, vilket en tankesmedja också kan vara. Överhuvudtaget finns inget forsknings- och utvecklingscentrum i regionen som har en så kallad IMER-inriktning, vilket är benämningen för forskningsområdet ”Internationell Migration och Etniska Relationer” (jfr Bilaga 4 ifråga om forskningscentrum med IMER-inriktning). Visserligen finns det i Västsverige forskare och ett par forskargrupper på området, men inte heller de har ett naturligt forum där det kan presentera sin forskning på området för allmänhet och myndigheter. Inte heller finns det en självklar mötesplats där forskare och tjänstemän inom privat och offentlig verksamhet kan mötas och gemensamt föra kontinuerliga samtal om integrationsfrågor och dylikt. Istället tycks kontakten mellan forskarvärlden och offentlig/privat sektor på detta område ske relativt sporadiskt samt ha en begränsad genomslagskraft.

Vidare har exempelvis storstadssatsningens utvärderingar visat att denna typ av ”integrationsfrämjande” insatser inte är tillräckliga för att bryta exempelvis segregationen i storstadsregionerna. Snarare krävs en kombination av så kallade generella och selektiva (exempelvis storstadssatsningen och dess projekt) insatser för att motverka segregeringar i samhället (se till exempel Törnquist 2004 och Andersson et al. 2004). Med anledning av detta krävs en diskussion, med bred uppslutning, om vad det egentligen är för insatser som behövs för att motverka till exempel segregeringar i regionen och i Göteborg.

Det som framförallt motiverar en etablering av en tankesmedja för integrationsfrågor, eller dylikt, är att relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund präglas av ojämlikhet och segregation, trots en hel del insatser och goda intentioner. För övrigt tycks intresset för integrations- och mångfaldsfrågor ha ökat sedan invandrarpolitikens etablering på 1970-talet, och frågan om integra-

tion engagerar allt fler, inte bara beslutsfattare, utan även media och allmänheten. Även detta motiverar etableringen av en ”mötesplats” för olika perspektiv i talet om integration, och den kunskap om segregation och integration som förmedlas i olika sammanhang.

De samtalspartners (se bilaga 3) som jag talat med inom ramen för förstudien är allmänt sett positiva till idén om en västsvensk tankesmedja för integrationsfrågor, trots att de inte haft något konkret förslag att uttala sig om. Detta görs mot bakgrund av föreställningen att ”samtal” är betydelsefullt och nödvändigt för att uppnå samhällsförändring. En samtalspartner påpekar till exempel mer specifikt att ”reflektion, samtal och dialog är betydande steg i förändringsprocesser [...]. Det är kommunikation som bygger och man måste ta för givet att samtal bidrar till samhällsförändring”. En annan uttryckte att det behövs ett utmanande samtal om integration – speciellt med tanke på att diskussioner om integration alltid tycks vara så ”politiskt korrekta”. En tredje menade att det ”behövs en debatt om integrationsbegreppet” och ett sammanhang där det är möjligt att röra om i debatten om integration, vilket uppfattas som ”enhetligt”, med ”förgivet tagna perspektiv”. Det påpekas också att det är dags med ”nya röster för att tänka om, och för att kunna bidra till en konkret förändringsprocess” ifråga om integration.

Mot bakgrund av ovanstående kan jag konstatera att det finns ett tillräckligt motiv för att åtminstone vidareutveckla idén om en tankesmedja för integrationsfrågor. Framförallt borde steg kunna tas för att sammanställa en arbetsgrupp som driver frågan om en tankesmedjas etablering vidare.

4. Förslag på utformning av en tankesmedja

I DENNA FÖRSTUDIE har syftet varit att studera vilka förutsättningarna för en tankesmedja för integrationsfrågor är – men också att ge förslag på dess utformning. I detta avsnitt presenteras förslag som kan fungera som underlag för det framtida utvecklingsarbetet. En viktig utgångspunkt för förslagen som presenteras här är styrgruppens funderingar kring en tankesmedja där olika perspektiv på integration kan mötas och ställas mot varandra. Ett forum där en dialog kring ”integration” (i vid bemärkelse) är själva utgångspunkten. Förslag som här ges är också utarbetade mot bakgrund av det material jag haft till mitt förfogande (samtal, genomgång av litteratur och beskrivningar av andra tankesmedjor, se bilaga 1).

Innan jag presenterar förslagen vill jag nämna att det kan vara ett problem att begreppet tankesmedja ofta associeras med politiskt färgad verksamhet. Av den anledningen kan det vara viktigt att fundera kring smedjans slutgiltiga benämning och namn, även om ”tankesmedja” i sig är ett bra begrepp som fångar den tänkta verksamheten väl. En vägledande tanke för projektet har nämligen varit att den tänkta smedjan i sig ska vara politiskt oberoende. Detta torde vara en självklarhet, speciellt om verksamheten knyts till Göteborgs universitet eller annan någon annan likvärdig aktör i offentlig sektor på något sätt. Politiskt oberoende är även nödvändigt om olika slags perspektiv ska ges utrymme inom smedjans verksamhet. Projektets initiativtagare har heller inget intresse av en verksamhet som bedriver opinionsbildning/lobbying i traditionell mening – även om detta på intet sätt förhindrar att beslutsfattare kan informeras, och påverkas av tankesmedjans verksamhet på olika sätt.

Jag vill påpeka att även om förstudiens utgångspunkter berör etableringen av en tankesmedja för integrationsfrågor är förslaget här att bredda inriktningen något, eller snarare konkretisera de frågeställningar som är tänkta att behandlas inom ramen för verksamheten. Talet om integration och integrationspolitik är visserligen oerhört intressant att diskutera i sig, och på ett teoretiskt plan. Samtidigt är det relevant att koppla sådana samtal till den konkreta problematik som integrationspolitik och integrationspolicys berör, nämligen samhällets socioekonomiska segregation och ojämlikheten utrikes födda och infödda invånare emellan, både ur ett lokalt och globalt perspektiv. Detta förhållningssätt präglar utformningen av nedan föreslagna inriktning på smedjans syfte och frågeställningar – men är givetvis något som måste diskuteras närmare av en arbetsgrupp som driver frågan om en tankesmedja för integration vidare.

Syfte

Det övergripande syftet med tankesmedjan kan vara att främja och bedriva ett kritiskt och konstruktivt samtal om integrationsfrågor. En grundläggande tanke i anslutning till detta syfte är att olika samhällsaktörers perspektiv, kunskap och erfarenheter kan uttryckas, brytas mot varandra och behandlas kritiskt inom ramen för tankesmedjans verksamhet. Det blir därmed ett sammanhang som främjar ett samtal om integration (och dylikt) som går på djupet i konkreta, och politiskt laddade, frågor och problem, utan givna svar och lösningar. Förhoppningen är att smedjan kan bidra till oväntade möten och samtal.

Ett mer konkret syfte är att tankesmedjan bidrar till samtal där frågor om ojämlikhet och segregation ifråga om relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund belyses och problematiseras. Därmed möter man det önskemål om ett ”forum

där man utgår från konkreta problem”, som en av samtalspartnerna uttryckt. Exempel på en allmän formulering skulle kunna vara att tankesmedjan ska främja ett samtal om samhällets ojämlikhet och socioekonomiska segregation samt dess utmaningar, konsekvenser och reproduktion. I detta avseende kan samtalen utgå från ett lokalt sammanhang, men de måste givetvis också diskuteras ur ett nationellt och globalt perspektiv; till exempel är temat internationell migration av stor relevans. Ojämlikhet och socioekonomisk segregation är ju inga isolerade, lokala fenomen.

Till sist kan smedjan eventuellt karaktäriseras som, ”ett ställe där idéer kring integration kan testas”, som en samtalspartner tycker är relevant. I linje med detta menar en annan att det är viktigt med en mötesplats där ”olika åsikter ska kunna brytas och förmedlas”. En tredje menar att det kan vara ”ett sammanhang där man kan lära känna sina egna värderingar”, en mycket viktig poäng i sammanhanget.

Frågeställningar

Exempel på frågeställningar som kan behandlas inom den tänkta tankesmedjan presenteras i detta avsnitt. Dessa behandlas här med utgångspunkt i två teman. Det ena temat omfattar frågor om socioekonomisk ojämlikhet och segregation (ifråga om relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund). Det andra temat rör integration som begrepp och fenomen.

Om ojämlikhet och segregation

Socioekonomisk ojämlikhet och segregation som präglar relationen mellan invånare med och utan utländsk bakgrund är alltså det ena temat som skulle kunna vara i fokus för smedjans verksamhet. Detta kan kopplas till en grundläggande frågeställning om varför Sverige kan karaktäriseras som ett mångkulturellt men segregerat

och ojämlikt samhälle, trots att det är en välfärdsstat. Varför är detta tillstånd så svårt att förändra och bryta upp från? Här är det viktigt att påpeka att ojämlikhet och segregation måste betraktas i vid bemärkelse och alltså inte enbart omfattar en social/kulturell/etnisk dimension utan även en ekonomisk.

En annan möjlig fråga har att göra med konsekvenserna av det ojämlika och segregerade samhället, både för individen och samhället i stort. Med tanken på att integration och tillväxt idag diskuteras i relation till varandra kan man fråga sig om det är givet att segregation är skadligt för tillväxt – eller att integration är en förutsättning för tillväxt (jfr avsnitt 2). Frågor om konsekvenser av ett ”icke-integrerat” samhälle för individen, och speciellt barn och ungdom, är också viktiga att ta upp. Vad har det för betydelse att växa upp, och bo, i en ”svenskrät” eller ”svenskgles” stadsdel (begrepp myntade av kulturgeografen Roger Andersson)? På vilket sätt skiljer sig barns möjligheter och förutsättningar i olika stadsdelar och andra delar av regionen?

En del frågor om specifikt segregation har även framkommit i samtalen som skett inom ramen för förstudien:

- ◆ Hur hanterar man konflikter (som är en konsekvens av ojämlikhet och segregation) i samhället?
- ◆ Arbetar vi för att motverka ojämlikhet och segregation mellan invånare med och utan utländsk bakgrund?
- ◆ Hur arbetar man idag inom olika verksamheter dagligen för att motverka segregation?
- ◆ Hur kan man konkret motarbeta segregationen på arbets- och bostadsmarknaden, och dess konsekvenser inom vården och skolan?

- ◆ Vilka utgångspunkter har beslutsfattare och myndigheter i sitt arbete för att motverka ojämlikhet och segregation?
- ◆ På vilket sätt bidrar människor i sin vardag till att segregationen återskapas och upprätthålls?
- ◆ Är ett samhälle utan ojämlikhet och segregation möjligt?
- ◆ Vilka utgångspunkter har de forskare som analyserar segregation, exkludering och marginalisering, och de tjänstemän som ”möter” segregation och ojämlikhet i sitt dagliga arbete?

Om integration

Den nuvarande socioekonomiska segregationen och ojämlikheten mellan invånare med och utan utländsk bakgrund ligger, som sagt, till grund för allt tal om integration i den nuvarande politiska debatten. Sällan ställs dock frågan om vad integration egentligen har för innebörd och betydelse i olika sammanhang. Integrationsbegreppet är, till att börja med, politiskt laddat, speciellt som det berör allt från diskussioner om dikotomier som integration – segregation, inkludering – exkludering, jämlikhet – ojämlikhet och demokrati – icke demokrati, till enskilda begrepp som nation, kultur, språk, religion, och kopplingar till teman som klass och kön. Uppenbarligen är begreppet redan på en teoretisk och begreppslig nivå komplext och mångfacetterat. Detta innebär att det torde vara givande att även problematisera och belysa ”integration” som begrepp och fenomen. Vilken innebörd har olika definitioner av integration? Frågeställningar kan tänkas behandla utrymmet mellan lagstiftning/politik och verklighet samt hur implementeringen av lagar och förordningar går till. Hur kan, eller ska, till exempel, en tjänstemän agera utifrån relevant lagstiftning och förordningar inför en komplex verklighet?

Vidare omfattar talet om integration ofta ”invandrarens” roll i integrationsprocessen (se rapportens avsnitt 2), ifråga om vad ”invandrare” behöver göra för att bli en del av samhället. Idag talar man dock allt oftare om samhällets roll i strävan efter integration och möjligheten att vissa centrala aktörer, direkt eller indirekt, hindrar integrationsprocessen på något sätt. Även denna förändring i förhållningssätt torde vara av intresse att diskutera inom tanksmedjan.

Till sist har även projektets samtalspartners bidragit med exempel på frågeställningar och teman som de anser skulle kunna behandlas inom ramen för tanksmedjans verksamhet. Nedan ger jag exempel på dessa:

- ◆ Varför är integration bra?
- ◆ Är integration önskvärt, eller ens möjligt att uppnå?
- ◆ Är integration något annat än en ouppnåelig politisk vision?
- ◆ Finns det olika sätt att definiera integration?
- ◆ Är olika sätt att förhålla sig till integration förenliga eller motsägelsefulla?
- ◆ Hur kan vi tillsammans skapa ett bättre samhälle?
- ◆ Hur påverkar globaliseringen strävan efter integration?
- ◆ Hur förhåller man sig till lagtext (exempelvis lagstiftning mot diskriminering) i vardagen?
- ◆ Vad säger teorierna om integration, och hur ser verkligheten ut?

- ◆ Hur omsätter man teori i praktik ifråga om integration?
- ◆ Vad är strukturell diskriminering?
- ◆ Hur ser man på integration och mångfald inom offentlig/privat/frivilligsektor?

Diskussioner med utgångspunkt i ovanstående frågor kan gärna ta sin början från lokala förhållanden och konkreta problem.

Målsättning

Syftet med tankesmedjan kan alltså vara att få till ett konstruktivt samtal om integrationsfrågor i vid bemärkelse. Detta omfattar givetvis frågor om hur ojämlikhet och segregation kan motverkas, och vilka verktyg som idag används för att uppnå ett integrerat samhälle. I det senare avseendet är talet om integrationspolitik och integrationsfrämjande insatser av stor betydelse. Det är dock även nödvändigt att fundera kring utformningen av mer långsiktiga målsättningar med tankesmedjans verksamhet – vilket framförallt kan tänkas bidra till att diverse samhällsaktörer att bli engagerade i tankesmedjans verksamhet.

Ett speciellt problem som nämnts i samtalen som genomförts inom ramen för förstudien är den brist på samverkan och dialog mellan olika aktörer på integrationsområdet (jfr Brnic 2004a). En samtalspartner menar att det finns ett ”behov av att hitta en plattform för samverkan kring integrationsfrågan”. En långsiktig målsättning med tankesmedjans verksamhet kan alltså vara att bidra till en ökad koordination och samverkan kring integrationsrelaterade frågor i Västsverige.

En ytterligare målsättning med smedjans verksamhet är en

kontinuerlig kunskapsutveckling och kunskaps- och erfarenhetsförmedling på området, vilket även kan tänkas bidra till policyutveckling indirekt, och utvecklingen av nya ”redskap” och förhållningssätt. Den kunskap som produceras inom ramen för smedjan torde vara av intresse för lokala aktörer och allmänheten, men även samhället i övrigt, varför det är viktigt att denna kommuniceras utåt.

En än mer långsiktig målsättning torde givetvis vara att bidra till en positiv stads-, region- och samhällsutveckling.

Målgrupper

Här ges förslag på en rad olika målgrupper för smedjans verksamhet. Med tanke på att det är stor variation på dessa är det betydelsefullt att fundera kring deras olika roller och auktoritet, som skiljer sig åt. Ett par samtalspartner har uttryckt att det är av stor betydelse att verksamheten grundas på jämlikhet mellan de inblandade aktörerna, eftersom ”jämlikhet är grunden för dialog”. Detta torde vara grundläggande för den tänkta verksamheten med tanke på att en målsättning är att öka samverkan och samarbetet olika aktörer emellan, i ett långsiktigt perspektiv. Som en annan samtalspartner formulerar det är det ”viktigt att olika aktörer möts på lika villkor”. Detta är givetvis en utmaning – men som måste antas om ett löpande samtal med olika aktörer ska kunna genomföras. I grunden handlar detta om alla deltagares respekt för varandras olika erfarenhet och kunskap. Vilka målgrupper skulle då tankesmedjans verksamhet kunna omfatta?

- ◆ Yrkesgrupper som står inför ”segregations/integrationsrelaterade problem” (skola, vård, omsorg, näringsliv). Detta omfattar framförallt personer eller verksamheter som har intresse för integration,

till exempel en stadsdelsnämnd eller ett företag. Märk dock att även yrkesgrupper som inte uppfattar att de berörs av problematiken också torde vara viktiga att vända sig till i längden.

- ◆ Personer som arbetar inom så kallade integrationsfrämjande verksamhet (till exempel flyktingmottagare), folkbildning, folkförelser och dylikt.
- ◆ Mångfaldsansvariga vid olika verksamheter. Här är regionens mångfaldsnätverk en självklar utgångspunkt. Detta omfattar även rekryterare och personalansvariga inom privat och offentlig sektor.
- ◆ Forskare med speciellt intresse, och kunnande i frågan, till exempel forskare inom IMER-området (Internationell Migration och Etniska Relationer).
- ◆ Journalister, författare och kulturarbetare med intresse av frågan.
- ◆ Beslutsfattare och ledare, speciellt de med integration och mångfald som ansvarsområde.

Med tanke på målgruppernas olika tillhörighet är det viktigt att inom tankesmedjan vara medveten om de olika samtals/organisationskulturer som där finns representerade. Det är viktigt att synliggöra dessa för att främja ett konstruktivt samtal, men även öka förståelsen och respekten människor emellan. Jag vill även påpeka att det kan vara praktiskt att välja en målgrupp att rikta in sig på i ett första skede (till exempel personer som arbetar inom integrationsfrämjande verksamhet eller mångfaldsfrågor), och låta verksamheten växa långsamt.

Verksamhet

Här sammanställs förslag på verksamheten i form av tre möjliga teman, eller ”pelare”: samtal och reflektion; erfarenhets- och kunskapsutbyte samt forsknings- och kunskapsutveckling.

Samtal och reflektion

Ett förslag är att tankesmedjans grundläggande verksamhet består av dialog, samtal och reflektion kring integrationsrelaterade frågor. Samtalen borde sträva efter att vara konkreta och teoretiska, (själv)kritiska och konstruktiva. Det är också positivt om diskussionerna bli utmanande för alla deltagare, bland annat genom att olika perspektiv ”bryts” mot varandra. Diskussionerna kan även drivas av en strävan efter att gå ”bortom” det som redan sägs och har sagts om integration. Samtalet kan exempelvis beröra vad det egentligen är för teoretiska utgångspunkter, världsbild och människosyn som ligger bakom integrationspolitiska formuleringar och olika praktiker (se ovan). Det handlar även om att genom samtal och dialog tydliggöra vilken kunskap och vilka ”sanningar” som styr olika aktörer (myndighetspersoner, forskare, beslutsfattare etc) i praktiken.

Erfarenhets- och kunskapsutbyte

Det finns även ett intresse av att tankesmedjan blir ett forum för erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan verksamhetsutövare (forskare, tjänstemän och dylikt) på ”integrationsfältet”. Verksamheten kan bidra till spridningen av olika erfarenheter, ny och existerande kunskap samt ”goda exempel” som redan finns. Tankesmedjan kan även indirekt verka för att koppla samman aktörer, som redan är engagerade i frågan i någon mening, men som inte nödvändigtvis känner till varandras kunskaper och erfarenheter. Till exempel skulle verksamheten kunna bidra till forskares verklighetsförank-

ring vilket kan öka deras kunskap om lokala förhållanden och därigenom bidra till bättre forskning.

Smedjan kan också vara ett forum eller kunskapskälla för aktörer som inte i första hand ser sin verksamhet ut ett ”integrationsperspektiv”, eller som vill veta mer om integration/IMER-området. I det avseendet kan tankesmedjan verka som en viktigt resurs.

Forskning och kunskapsutveckling

Tankesmedjan kan även tänkas bli ett västsvenskt forum för forsknings- och kunskapsutveckling på integrations- och IMER-området (internationell migration och etniska relationer), som för närvarande inte finns (FoU verksamhet i regionen rör oftast vårdsektorn). I detta skede är det inte i första hand ett forskningscentrum som avses – kunskapsutveckling sker ju inom många olika slags sammanhang och verksamheter. Samtidigt har flera samtalspartner visat intresse för ett centrum placerat vid Göteborgs universitet, speciellt med tanke på dess ”neutrala” ställning. En sådan lösning skulle förhoppningsvis även komma att bidra till utvecklingen av forskning inom IMER-området på Göteborgs universitet, och andra universitet och högskolor i regionen – forskning som kan behandlas och spridas inom tankesmedjans verksamhet (se ovan).

Trots att det inte i första hand är tänkt att smedjan ska bedriva egen forskning (även om detta har nämnts som ett möjligt alternativ), är det dock givande att ha någon slags forskningsverksamhet knuten till sig, dels för att kunna bidra till den akademiska kunskapsutvecklingen inom ett område, dels för att snabbt få tillgång till ny forskning. Givetvis kan egen forskning också tänkas bli aktuell, men det kräver helt andra ekonomiska ramar än vad som kanske är tänkt i detta skede. Inför det slutgiltiga beslutet om tankesmedjans eventuella forskningsinriktning skulle Mångkulturellt centrum i Botkyrka kommun, som ju är en kommunal stiftelse där forskning bedrivs, kunna studeras vidare och gärna besökas (se

ovan och bilaga 4). Lärdomar kan även dras av samarbetet inom projektet Tryggare och Mänskligare Göteborg. Projektet berör lokala trygghets- och säkerhetsfrågor och är ett samarbetsprojekt mellan olika aktörer (offentlig sektor, privat näringsliv, frivilligorganisationer o dyl). På universitet finns ett relaterat tvärvetenskapligt råd, Forum för trygg och säker stad, vilket bidrar till en kontinuerlig dialog mellan ”forskare och praktiker” inom forskningsområdet (www.tryggaremanskligaregoteborg.se).

Verksamhetens utformning

Som ovan nämnts är frågan om verksamhetens utformning en uppgift för en framtida arbetsgrupp att ta tag i. Nedan ges dock förslag på verksamhetsformerna som kan vara speciellt intressant för smedjan, nämligen seminarier och workshops; rådgivande verksamhet samt publicistisk verksamhet. Forskningsverksamhet tas inte upp ytterligare då detta inte nödvändigtvis är tänkt vara en av smedjans kärnverksamhet.

Seminarier och workshops

Tankesmedjans grundläggande verksamhet består av det konstruktiva samtalet om integrationsfrågor samt erfarenhets- och kunskapsutbyte på området. Med anledning av detta torde seminarium av olika slag vara centrala för tankesmedjans verksamhet. Inför ett seminarium kan aktörer med olika hemvis bjudas in för att belysa en speciell fråga, till exempel för reflektion och diskussion kring teoretiska begrepp och/eller praktiska problem. Seminarier med få deltagare för att främja en djupare dialog kan också anordnas, vilket speciellt efterfrågats i ett par av de samtal som bedrivits inom ramen för förstudien. Sådana ”intima” samtal skulle även främja seminariedeltagares delaktighet och möjlighet att göra sin röst hörd.

Inom ramen för workshops kan mer konstruktiva möten mellan olika samhällsaktörer (forskare, tjänstemän, företagsledare, beslutsfattare) ta plats. En specifik yrkesgrupp/en grupp aktörer kan tänkas få möjlighet att möta forskare, vars arbete har relevant inriktning, för att tillsammans arbeta med en konkret problematik eller frågeställning under en längre tid. Till exempel kan forskare som studerar skolan eller flyktingmottagandet få möta lärare och flyktingkonsulenter för att behandla en speciell, lokal problematik, och diskutera frågor som folk ställs inför i sin vardag och som inte heller enkelt kan förklaras teoretiskt.

Seminarie/workshopverksamheten kan både vara egenproducerad, men även kopplas till redan existerande verksamhet vid andra organisationer och myndigheter. Vid större evenemang är det även möjligt att tänka sig samarrangemang med andra aktörer, till exempel Integrationsverket, eller lokala aktörer och myndigheter.

Till sist är det viktigt att samtalen och seminarierna dokumenteras för att göras tillgängliga för andra intresserade och allmänheten (se nedan).

Rådgivning

Det är även möjligt att tänka sig att smedjan utöver den seminarie/workshopverksamhet som bedrivs kan ha en rådgivande/konsultativ funktion, speciellt för att främja erfarenhets- och kunskapsutbyte på integrationsområdet. Det nätverk av aktörer (bestående av individer och organisationer) som är kopplade till tankesmedjan utgör ju en enorm kunskapsbas som borde kunna användas på olika sätt för detta syfte. Detta kan antingen tänkas ske i seminarie/workshopform eller att ”medlemmar” i smedjan kan enskilt konsulteras i specifika frågor, teoretiska eller praktiska.

Publicistisk verksamhet

En samtalspartner påpekar även att det är viktigt att på något sätt få

ut den kunskap som genereras i seminarier och workshops – så att den inte enbart stannar hos smedjans mer aktiva deltagare. Genom olika publikationer, till exempel ett nyhetsbrev, kan tankesmedjans verksamhet bli mer tillgänglig för både professionella och allmänheten, och även bli en viktig kunskapskälla. Eventuellt kan man också tänka sig att smedjan får en hemsida som kan förmedla information om relevanta seminarier, konferenser och workshops i regionen.

Vidare kan tankesmedjan även tänkas etablera ett samarbete med till exempel GöteborgsPosten, speciellt med tanke på tidningens intresse för integrationsfrågor. Samarbete kan även tänkas med lokala förlag som exempelvis Daidalos och Tre Böcker, eller Göteborgs universitet, framförallt om publicering av rapporter eller dylikt blir aktuellt.

Organisation och finansiering

Frågan om hur smedjan organiseras rent praktiskt får i detalj behandlas av en framtida arbetsgrupp. Jag har dock funnit att det finns två olika former för organisation som är möjliga, och som används av andra liknande organisationer. Det ena är formen av en ideell förening eller ett partnerskap mellan enskilda, myndigheter och organisationer. Det andra är en kommunal eller statlig stiftelse.

När det gäller den första formen, tankesmedjan som en ideell förening eller ett partnerskap är tanken att medlemmar framförallt ska utgöras av enskilda eller organisationer. En parallell kan göras till Föreningen Global Forum (se bilaga 5) där betydande samhällsaktörer i Västra Götaland är medlemmar, och drivande i organisationen, eller tankesmedjan Agora som också har en förening med sponsrande medlemmar, framför allt organisationer av olika slag och fackförbund, i ryggen. Medlemskapet finansierar delvis verksamheten. Det finns givetvis fördelar med att ta ut en medlemsavgift

(alternativt ett bidrag från olika aktörer inom ett partnerskap) eftersom en tankesmedja/verksamhet därmed får ett eget ekonomiskt kapital att röra sig med. Verksamhet kan även drivas utan direkt ekonomiskt bidrag under förutsättning av medlemmarna i sådana fall bidrar med sin egen tid för smedjans verksamhet. Det senare kan bidra till att smedjan är mindre ”bräcklig” vid reducerade bidrag och uteblivna medlemsavgifter. Dock innebär det att man får söka bidra och ekonomiska stöd inför varje större projekt och evenemang, vilket i sig är tidskrävande och indirekt kostnadskrävande.

Den andra möjliga organisationsformen är att tankesmedjan etableras som en kommunal/statlig stiftelse eller motsvarande. Som sådan skulle verksamheten troligen vara mer ekonomiskt stabil och innebära en viss ”långsiktighet”, till skillnad från ett projekt eller liknande. Kanske blir det även tydligt för omgivningen (till exempel lokala myndigheter) att en sådan stiftelse kan användas som resurs. Denna verksamhetsform skulle troligen även kunna ge tankesmedjan viss prestige – vilket är viktig med tanke på att integrationsfrågan, speciellt ifråga om rättviseperspektivet, i vissa sammanhang betraktas som ”en lågstatusfråga”, trots att det samtidigt är en politiskt het fråga, vilket i sig är en intressant paradox. Ett intressant exempel på en liknande kommunal stiftelse är Mångkulturellt centrum i Botkyrka (se ovan och bilaga 4) som framförallt finansieras av kommunbidrag, och som samarbetar med Stockholms universitet och Södertörns högskola.

Tankesmedjans organisering är givetvis beroende av någon slags finansieringen av densamma, åtminstone till en början. Jag vill dock påpeka det är möjligt att bedriva en givande verksamhet utan att detta kräver stora ekonomiska resurser. Snarare rör det sig om att diverse aktörer bidrar med sin tid, antingen när det gäller etableringsfasen, eller i dess fortsatta verksamhet. Oavsett vilket är frågan om smedjans finansiering en fråga för de parter som driver frågan om dess etablering, snarare än något som här kan diskuteras i detalj.

Potentiella intressenter

I bilaga 6 ges några exempel på olika integrationsfrämjande insatser i regionen. Bilagan kan också ses som en lista på olika slags lokala aktörer som eventuellt kan tänkas vara intresserade av att delta i etableringen och driften av en tankesmedja för integration. Jag vill påpeka att detta inte är en uttömmande lista, utan snarare förslag på en del aktörer som kan tänkas vara intresserade av ”projektet”. I detta avsnitt ges dock specifika exempel på aktörer som antingen redan visat sitt intresse av en tankesmedja för integrationsfrågor, eller som kan vara speciellt intressanta att tillfråga om de är intresserade av att delta i det fortsatta arbetet med att eventuellt etablera en sådan verksamhet. De aktörer inom offentlig sektor som nämns i detta avsnitt betraktas som viktiga grundpelare när det gäller både etableringen och driften av en tankesmedja, speciellt då de har till uppdrag att främja samhällsutveckling på olika sätt.

Offentlig sektor

Det finns en rad aktörer som inom ramen för förstudien kunnat identifieras som potentiella nyckelaktörer vad gäller etableringen av en tankesmedja för integrationsfrågor. Göteborgs universitet har, genom att vara uppdragsgivare för denna förstudie, redan visat sitt stora intresse för etableringen av en tankesmedja för integrationsfrågor. Prorektor Margareta Wallin-Petersson, som arbetar med frågor om universitetets identitet, menar att ”Projektet ligger i linje med den öppenhet och det samhällsengagemang som vi vill skall prägla Göteborgs universitet. Vi vill vara ett universitet både mitt i staden och mitt i debatten”. Hon påpekar också att ”Integrationsfrågor är exempel på ett mycket angeläget område, där universitetets stora bredd kan tas till vara. Samverkan mellan olika vetenskaper ger dessutom unika möjligheter för givande möten och samverkan mellan skilda kunskapsvärldar”.

I diverse samtal har det även framkommit att universitets roll ses som betydelsefull i etableringen av en tankesmedja för integrationsfrågor, speciellt med tanke på universitetets relativt neutrala ställning som kunskapsproducent och kunskapsförmedlare. Det finns även en beredskap inom universitetet att ställa upp med exempelvis lokaler för smedjans verksamhet. Med anledning av detta föreslår jag att Göteborgs universitet tar på sig rollen att sammanställa en arbetsgrupp med representanter ur olika myndigheter och organisationer samt verkar som sammankallande part inför ett första arbetsmöte där tankesmedjans eventuella etablering diskuteras vidare.

En möjlig bieffekt av Göteborgs universitets engagemang i detta avseende är en bättre samverkan mellan olika IMER-forskare, både inom den egna verksamheten och i regionen. Det i sig skulle vara en positiv utveckling som säkerligen skulle kunna bidra till framtida tvärvetenskaplig forskning och initiering av tvärvetenskapliga forskningsprogram på området.

Västra Götalandsregionen är också en betydande aktör som visat stort intresse för idén om en tankesmedja för integrationsfrågor. Här vill jag påpeka att det i samtal med Västra Götalandsregionen framkommit att det kan finnas intresse från regionens håll att eventuellt etablera en systerorganisation till Föreningen Global Forum, exempelvis i form av ett slags integrationsforum (se bilaga 5). Detta gör att Västra Götalandsregionen torde vara en naturlig part att ha med från början i diskussioner om en tankesmedja, och i en arbetsgrupp. Detta ses även som naturligt med tanke på att en av regionens främsta uppgifter är att bidra till främjandet av regionutveckling. I det avseendet spelar även Länsstyrelsen en betydelsefull roll. Andra statliga aktörer som kan kontaktas är Arbetsförmedlingen och Integrationsverket.

Till sist har Göteborgs Stad via Mångfaldsenheten också visat ett intresse för att delta i etableringen av en tankesmedja för integration, speciellt som enheten redan bedriver en hel del verksamhet

som eventuellt skulle kunna kopplas till den tänkta tankesmedjans verksamhet. Med tanke på att staden, som representant för kommunal verksamhet, bedriver en betydande andel integrationsfrämjande insatser av olika slag, är det av stor vikt att ha med denna aktör i ett initialt planeringsskede. Utöver Mångfaldsenheten skulle Framtidenkoncernen, som omfattar de kommunala fastighetsvärdarna, också kunna tänkas vara intresserade av att delta i planeringen av verksamheten. Till exempel har speciellt bostadsbolaget Bostads AB Poseidon, som ingår i koncernen, visat intresse för boendesegregationsfrågan i andra sammanhang.

Föreningar och förbund

Som jag nämner i bilaga 5 och 6 finns det en rad föreningar och förbund som behandlar integrations- och mångfaldsfrågan i sin verksamhet. Deras verksamhet skulle på olika sätt kunna kopplas till den tänkta tankesmedjan. En eventuell samarbetspartner är studieförbundet Sensus, en sammanslutning av en rad olika folkbildningsinitiativ och humanitära organisationer. Nyligen har organisationen träffat ett avtal om samarbete med TBV. Sensus arrangerar bland annat så kallade MOD-utbildningar (Mångfald och Dialog) samt håller i utställningen Gud har 99 namn, i Göteborg. Även ABF kan tänkas vara en intressant samarbetspart på området, speciellt då förbundet i höst t ex samarbetar med Världskulturmuseet och Västra Götalandsregionens mångkulturkonsulenter ifråga om integration och mångfald. Vidare kan Folkuniversitetet och olika folkhögskolor också tänkas vara intresserade av den planerade verksamheten och eventuellt vilja bidra till etableringen av en tankesmedja.

En hel del fackförbund arbetar också aktivt med integrationsfrågor och kan tänkas vilja medverka till etableringen av en tankesmedja, eller dess verksamhet. SACO, LO och TCO sitter till exempel med i Rådet för integration i arbetslivet tillsammans med

andra tunga aktörer på arbetsmarknaden. Rådet verkar för en ökad integration på arbetsmarknaden, bland annat genom att motverka diskriminering.

Ytterligare ett exempel på en organisation med anknytning till arbetsmarknaden och privat näringsliv är den Internationella Företagarföreningen i Sverige, IFS. IFS strävar efter att stimulera invandrares eget företagande, öka gruppens kompetens på området och främja invandrarföretagen på olika sätt, till exempel genom att skapa nätverk som omfattar invandrarföretag och andra organisationer.

Privat näringsliv

Inom privat sektor finns en rad företag för vilka integrations- och mångfaldsfrågor är av stort intresse. Till att börja med torde Svenskt näringsliv vara en självklar intressent. Det finns även enskilda företag som skulle kunna kontaktas. Exempel på detta är Volvo som redan samarbetar med Göteborgs stad och Arbetsförmedlingen i ett integrationsprojekt som omfattar rekrytering och utbildning av utrikes födda (se avsnitt 2), samt SKF och AstraZeneca som är betydelsefulla företag för regionen.

Det finns även företag som i största allmänhet verkar för en positiv samhällsutveckling. Försäkringsbolaget Skandia kan vara en intressant part att kontakta med tanke på deras insats Idéer för livet. Bland annat samarbetar Skandia med ett antal kommuner i samverkansprojekt (med kyrkor, frivilligorganisationer, näringsliv, studieförbund etc) som riktar in sig mot barn och ungdomsverk-samhet. Till exempel samarbetar Skandia, som del av EU-programmet EQUAL, med Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) för att öka jämställdheten och mångfalden i frivilligorganisationer och näringslivet (www.skandia.se).

En ytterligare partner skulle företaget the Body Shop kunna vara. Företag är känt för sitt arbete för mänskliga rättigheter. Rent

konkret visar sig deras insatser framförallt i deras handelsförbindelser, och de affärer de genomför, då de verkar för ”rättvis handel”. Företaget har vidare samarbetat i en kampanj, Make your mark, för mänskliga rättigheter tillsammans med Amnesty international. Företaget delar dessutom årligen ut ett pris, The human rights award (www.thebodyshop.se).

En annan lokal aktör med stort intresse för integrationsfrågor generellt sett är GöteborgsPosten som också skulle kunna vara en intressant samarbetspartner, speciellt med tanke på att smedjan eventuellt kommer omfatta publicistisk verksamhet. Lokala bokförlag som exempelvis Tre Böcker och Daidalos kan också tänkas vara intresserade, speciellt vad gäller smedjans eventuella publicistiska verksamhet, liksom en lokal bokhandel som Wettergrens.

Med tanke på Bok och biblioteksmässans seminarieverksamhet är även detta en intressant aktör att kontakta. Mässan kan tänkas vara ett forum där viss verksamhet kan förläggas, om det skulle vara möjligt.

5. Avslutande reflektioner

UNDER ARBETET MED denna förstudie har Grundtviginstitutets observation om behovet av en tankesmedja för integrationsfrågor mer eller mindre bekräftats, speciellt med tanke på att talet om integration är mångfacetterat, ofta oklart och ibland motsägelsefullt. Det saknas ett givet forum där ett kritiskt och konstruktivt samtal om integration mellan centrala samhällsaktörer i privat och offentlig sektor kan föras i Göteborg. Det finns inte heller ett forskningscentrum med IMER-inriktning liknande det vid Linköpings universitet eller Uppsala universitet (se bilaga 4). Vidare har betydande samhällsaktörer under förstudiens gång visat intresse för en sådan tankesmedja, speciellt om dess verksamhet på något sätt är kopplad till Göteborgs universitet, är verklighetsförankrad och tar sin utgångspunkt i lokala förhållanden. Mot bakgrund av detta bedömer jag det som att det finns ett utrymme för att arbeta vidare med projektet att etablera en tankesmedja för integrationsfrågor i Västsverige, med placering i Göteborg. Jag menar även att det torde finnas goda möjligheter att bygga upp en verksamhet som kan bli en viktig resurs både för staden och regionen, men även landet i stort.

Det är det inte svårt att motivera etableringen av en tankesmedja för integrationsfrågor, även om det kan bli en utmaning. Det finns som sagt ingen given mötesplats där integration socioekonomisk ojämlikhet och segregation (med utgångspunkt i en ”etnisk” dimension), dess betydelse och konsekvenser, kan diskuteras utanför ramarna för ”ordinarie” offentlig och privat verksamhet. Smedjan kan för övrigt tänkas bli en efterlängtd extern mötesplats med utrymme för till exempel reflektion och problematisering av ordinarie verksamhet och dess relation till ”integrationsinsatser”. Det kan även tänkas bli en verksamhet som i längden bidrar till ökad sam-

ordning mellan aktörer på området. Trots det kan det vara svårt att engagera centrala aktörer till att vilja bidra etableringen av en tankesmedja för integrationsfrågor, som det alltid är inför nya ”projekt” och ”idéer”. I samtal har visserligen uttryckts en viss entusiasm över idén att starta en sådan verksamhet, men även viss tvekan över om smedjan i slutändan blir av. Flera av de personer jag talat med inom ramen för förstudien är dock på det klara med att det framförallt är bristen på tid och genuint intresse, snarare än bristen på ekonomiska resurser, som är största hindret. Man är medveten om att det krävs ett stort engagemang från många parter, ett engagemang som kanske inte finns när det väl gäller.

Huruvida centrala aktörer är intresserade av att stödja en tankesmedja, och bidra till att den blir av, har givetvis att göra med om den tänkta smedjans utformning och verksamhet uppfattas som givande och intressant. Av den anledningen är det relevant att understryka att en tankesmedja för integrationsfrågor framförallt kan verka som en kunskapsresurs och att dess verksamhet bland annat är tänkt att bidra till kunskapsutveckling inom ett komplicerat, men socialt och politiskt betydelsefullt, område inom vilket det inte finns några givna lösningar. Vidare finns det idag finns en hel del integrationspolicy, lagstiftning och insatser vars syfte är att främja samhällets integration och motverka vissa invånares marginalisering och exkludering. Inom ramen för en tankesmedja för integrationsfrågor borde det vara möjligt att behandla och problematisera den typen av förordningar och praktik på djupet. Dessutom skulle tankesmedjan kunna utvecklas till ett forum där idéer om ”integration” testas.

Slutligen vill jag påpeka att nästa steg är att sammanföra de parter som har visat störst intresse för etableringen av en tankesmedja för fortsatta diskussioner och utvecklingsarbete. Några konkreta förslag rörande det fortsatta arbetet ges nedan.

Förslag på utveckling av projektet "Tankesmedja för integrationsfrågor" 2004-2005

För det fortsatta arbetet föreslår jag följande, om nu intresset för att etablera en tankesmedja för integrationsfrågor kvarstår:

- ◆ Att en mindre arbetsgrupp skapas, på initiativ av Göteborgs universitet (till exempel genom att utöka projektets styrgrupp), som under hösten 2004 och vintern 2005 driver frågan om en tankesmedja för integrationsfrågor. Representanter i arbetsgruppen borde dels verka för att förankra frågan inom sin ordinarie verksamhet, dels förankra frågan "utåt". Gruppen föreslås bestå av ett mindre antal representanter från olika centrala aktörer som redan kontaktats inom ramen för förstudien (Västra Götalandsregionen, som ju även representerar föreningen Global Forum, Göteborgs Stad, Göteborgs Universitet och Länsstyrelsen). Även Integrationsverket bör kontaktas. Svenskt näringsliv skulle kunna bjudas in som representant för privat näringsliv. Sensus och något annat studieförbund, t ex ABF, skulle också kunna delta i arbetet. Ifråga om frivilligorganisationer skulle eventuellt en diskussion kunna föras med Idrotts- och Föreningsförvaltningen, Göteborgs Stad, för att identifiera en bra representant.
- ◆ Att ett större antal intresserade aktörer bjuds in våren 2005 för att ge sin syn på tankesmedjans verksamhet så som den utvecklats inom ramen för samtalen i arbetsgruppen.
- ◆ Att arbetsgruppen tillsammans eventuellt genomför ett studiebesök till Mångkulturellt centrum i Botkyrka kommun, ett forskningsinstitut som samverkar med kommunal verksamhet (se bilaga 4).
- ◆ Att under 2005 eventuellt påbörja tankesmedjans verksamhet i mindre skala, till exempel i form av planering av ett par seminarier eller workshops.

- ◆ Att under hösten 2005 eventuellt ”lansera” tankesmedjan i olika sammanhang, till exempel Bok och biblioteksmässan och/eller konferensen Global Forum. Göteborgs Stad har för övrigt ett slags ledarskapsnätverk som eventuellt skulle kunna användas för att sprida information om en tankesmedja för integrationsfrågor. Det finns även ett slags ”mångfaldsnätverk” i regionen som kan användas för detta syfte.

BILAGA 1: METOD

Här följer en kortfattad arbetsbeskrivning av projektet/förstudien. Märk att detta inte omfattar arbetet som ligger till grund för rapportens andra avsnitt där ”integration” diskuteras ur ett rättvisel/ tillväxtperspektiv. Detta diskuteras i anslutning till det avsnittet. Följande redogörelse berör snarare arbetet som genomförts i förstudien i stort.

När det gäller information som rör exempel på andra tankesmedjor i Sverige har det mesta materialet funnits tillgängligt på diverse smedjors hemsidor, vilket varit en av de mest givande källorna. Fokus på sammanställningen har lagts på inspirerande exempel, snarare än att presentera en uttömmande lista på verksamma smedjor (för lista, se Bilaga 4).

Texten som rör tankesmedjans teman och utformning har inspirerats av samtal med olika aktörer i Göteborg (Bilaga 3). Även om tankesmedjan är tänkt som en västsvensk resurs har dessa aktörer delvis valts på grund av sin centrala position i regionen. Löpande har även diskussioner förts med projektets styrgrupp (se Bilaga 2).

När det gäller sammanställningen av lokal integrationsverksamhet och potentiella samarbetspartners (Bilaga 6) är denna delvis baserad på ett tidigare arbete (Brnic 2004a). Denna sammanställning är både en kortfattad redogörelse för den typ av verksamhet som

bedrivs, samt en kortfattad kartläggning av aktörer som kan tänkas vara intresserade av att delta i tankesmedjans verksamhet.

BILAGA 2: PROJEKTETS STYRGRUPP

Lennart Engström, Levande Historia, Göteborgs Stad

Ingrid Lomfors, Grundtviginstitutet, Göteborgs Universitet

Johan Öberg, Tryggare och Mänskligare Göteborg, Göteborgs Stad

BILAGA 3: ÖVRIGA SAMTALSPARTNERS

Ett antal samtal har inom ramen för studien genomförts med representanter inom offentlig sektor och näringslivet. Endast ett fåtal personer har blivit tillfrågade om att delta i detta skede, dock har de som tillfrågats varit centrala aktörer i fältet. I ett framtida skede kommer kan fler aktörer tänkas ges möjlighet att yttra sig i frågan och även bidra till utvecklingen av tankesmedjan. Jag vill påpeka att samtalen som förts bidragit mycket till denna rapport, speciellt vad gäller den tänkta tankesmedjans utformning. Jag har dock valt att inte namnge/direkt citera personer direkt, med respekt för att samtalen skulle kunna vara ”fria”.

Seroj Ghazarian, Mångfaldsenheten, Göteborgs Stad

Anna Jacobsson, Mångfaldsenheten, Göteborgs Stad

Lars Lilled, Mångfaldsenheten, Göteborgs Stad

Simone Lindsten, Enheten för jämställdhet och integration, Länsstyrelsen i Västra Götaland

Jesper Svensson, Enheten för jämställdhet och integration, Länsstyrelsen i Västra Götaland

Marie Sjövall, Regional utveckling, Västra Götalandsregionen

Pia Götebo-Johannesson, Avdelningen för personal och organisationsutveckling, Göteborgs Universitet
Lennart Weibull, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs Universitet

BILAGA 4: INSPIRERANDE TANKESMEDJOR

Institut; forum; centrum; byrå; råd; stiftelse; projekt; initiativ; organisation... (Möjliga benämningar)

I denna bilaga ges exempel på olika slags tankesmedjor, både svenska och utländska. Här presenteras dock organisationer som är tankesmedjor i vid bemärkelse, alltså även sådana som inte själva kallar sig för "tankesmedja". Tanken är att beskrivningarna som följer ska inspirera till vidare funderingar kring utformningen och framförallt inriktningen på en tankesmedja för integration. Sammanställningen ska för övrigt ses som en beskrivning av olika slags tankesmedjor snarare än en komplett lista på tankesmedjor i Sverige och internationellt. En anledning till en sådan avgränsning är att begreppet "tankesmedja" har visat sig användas i mängd olika slags sammanhang, allt från forskningsinstitut och företag (exempelvis konsultverksamhet som omfattar förädling av idéer och praktik) till enskilda konferenser eller hemsidor. Här har jag istället valt att lyfta fram de tankesmedjor vilka är intressanta både i form och innehåll.

Många av smedjorna som här presenteras har det gemensamt att de bidrar med forskning för utveckling av policy inom olika områden. De citat som används kommer från verksamhetens egen hemsida (som besökts maj-juli 2004), i enstaka fall har andra källor använts. För den som önskar veta mer om tankesmedjor (i vid bemärkelse) hänvisar jag till NIRA (2002). Karlsson (2004) presenterar en översikt av amerikanska tankesmedjor med fokus på

tillväxtpolitik, vilket utgör en intressant redogörelse över bredden på forskningsinstitut inom ett begränsat ämnesområde.

Opinionsbildare (Sverige)

Arenagruppen är en känd, radikal, opinionsbildare med socialistiska förtecken. Gruppen fungerar som en paraplyorganisation som omfattar tankesmedjan Agora, tidskriften Arena och bokförlaget Atlas. Arenagruppens mål är att ”stimulera en framtidsinriktad samhällsdebatt och sprida kunskap i centrala samhällsfrågor, att verka utifrån värderingar baserade på jämlikhet, jämställdhet, social rättvisa, demokrati och frihet”. Agora bidrar till detta arbete genom att fokusera just på opinionsbildning och att stimulera en framtidsdebatt genom skriftserier, rapporter, seminarier och dylikt. Smedjans företrädare syns även i nyheternas morgonsoffor som proffstyckare. Finansiering: Arenagruppen fungerar som en ideell förening (föreningen Arena) och finansierar sin verksamhet genom olika organisationers ”abonnemang”. Det finns även projektfinansierare till specifika projekt eller utredningar. Verksamheten finansieras även via bokförsäljning. Hemsida: www.arenagruppen.se.

Forskningsinstitutet Institutet för framtidsstudier kan ses som en oberoende tankesmedja vars uppgift är ”att bedriva framtidsstudier och annan verksamhet för att därigenom stimulera till en bred och öppen debatt om framtida hot och möjligheter i samhällsutvecklingen”. De senaste åren har institutets forskningsområden omfattat demografin i samhällsomvandlingen; välfärd, makt och medborgarskap samt lokalsamhället i den globala ekonomin. Institutet verkar för att sprida sin forskning och kunskap genom exempelvis publikationer, konferenser, seminarier och media för att därigenom påverka policy och den allmänna opinionen. Finansiering: Bidrag

från Regeringen och donationer. Hemsida: www.framtidsstudier.se. Socialdemokraterna och ABF har tillsammans Tankesmedjan Idé och Tendens. Även denna verksamhet ger ut skrifter, rapporter och ordnar seminarier. Tankesmedjan samarbetar med den socialdemokratiska debattidskriften Tiden. Syftet är att ”på olika sätt stimulera debatten om vilka uppgifter och utmaningar arbetarrörelsen står inför i dagens föränderliga samhälle”. På smedjan finns två anställda och en styrelse som består av representanter från socialdemokraterna, fackliga organisationer, ABF. Finansiering: Socialdemokraterna och ABF. Hemsida: www.tankesmedjan.sap.se

Timbro är ett ”förnyelsens idécentrum”, en liberal tankesmedja som sysslar med opinionsbildning. Näringslivet är deras främsta uppdragsgivare. Finansiär är Stiftelsen Fritt Näringsliv vars syfte är att ”skapa opinionsarbete för marknadsekonomi och fri företagsamhet” (www.frittvaringsliv.se). Verksamheten är inriktad på att till exempel verka för marknadsekonomi, en lågskattepolitik och avvecklingen av välfärdsstaten. Timbro bedriver bland annat publicistisk verksamhet, bland annat genom smedjan.com, en tidskrift på nätet. Även Timbros företrädare syns i olika media. Finansiering: Styrelsen Fritt Näringsliv. Hemsida: www.timbro.se.

Public Policy (USA)

I USA finns fler intressanta exempel på tankesmedjor med syfte att utveckla politik och offentlig policy inom en rad olika områden. Här kan Washingtonbaserade The Brookings institution nämnas som en politiskt oberoende och självständig tankesmedja vars syfte är att förbättra public policy och olika myndigheters verksamhet. Institutet beskriver sig själv som en länk mellan forskare och policymakare inom områdena ekonomi, utrikespolitik och maktutövning.

Verksamheten består framförallt av forskning och analys samt utbildning. Exempel på en liknande, men politiskt konservativ tanke-
medja är The Heritage Foundation. Finansiering: Donationer både
från institutioner och från individer. Hemsida: www.brookings.edu
samt www.heritage.org.

Centre for an Urban Future är även den en policyinriktad tanke-
medja, men då med New York City i fokus för organisationens
verksamhet. Det är en systerorganisation till tidningen City limits
och har ett ”community-oriented perspective to the public policy
arena”. En stor del av verksamheten består av forskning och opini-
onsbildning utan en uttalad politisk agenda. Istället menar de att de
står utanför politiserade, polariserade debatter. Snarare koncentre-
rar organisationen sig på att öka intresset för lågprioriterade frågor
med syftet att bidra till förändringar i politik och därmed förbättra
”the overall health of New York City and serving its long-term
interest by targeting problems facing low-income and working-class
neighborhoods”. Verksamheten består till stor del av att skriva till-
gängliga, forskningsrapporter som är ”journalistiska” till sin karak-
tär, som grund för opinionsbildning. Områden som bland annat
behandlas av institutet är lokal ekonomisk utveckling, arbetskrafts-
utveckling, stadsplanering och barns livsförhållanden. Finansiering:
Donationer av olika slag. Hemsida: www.nycfuture.org.

The RAND Corporation är även den ett icke vinstdrivande ana-
lyis- och forskningsinstitut som bidrar till att förbättra policy och
beslutsfattande. Även om institutet definieras som en tankesmedja
liknar den exempelvis The Brookings institution. Enligt hemsidan
arbetar institutets forskare nära beslutsfattare ”to find solutions
to today’s difficult, sensitive, and important problems”. Institutet
bidrar till analyser inom en rad områden, till exempel infrastruktur,
miljö, hälsa, naturvetenskap och teknologi, terrorism och drogbe-

roende. Finansiering: Den har ett brett stöd både från myndigheter, universitet och näringsliv för vilka den genomför studier genom donationer och uppdrag. Hemsida: www.rand.org.

Russel Sage Foundation (RSF) är en stiftelse som verkar för ”the improvement of social and living conditions in the United States”. Den verkar som ett forskningsinstitut som framförallt bedriver samhällsvetenskaplig forskning med USA som utgångspunkt. Den finansierar även annan forskning och är engagerad i samhällsvetenskapliga sammanhang på olika sätt. Den forskning som stiftelsen genomfört eller finansierat publiceras under eget förlag. RSF verkar inom en rad forskningsområden som till exempel arbetsmarknaden, invandring, sociala och ekonomiska frågor och utbildning. Finansiering: Bland annat eget kapital. Hemsida: www.russellsage.org.

Utvecklingsarbete och utrikespolitik (internationellt)

Review of International Social Questions (RISQ), är en oberoende tankesmedja med fokus på utrikespolitik i vid bemärkelse. Organisationen är baserad i Nederländerna och engagerar forskare, journalister, politiker och aktivister som önskar bidra till en utrikespolitik vilken tar fasta på de utmaningar som en alltmer globaliserad värld ställer. Målsättningen är att påverka offentlig debatt och policy inom fyra huvudområden: Medborgarskapets villkor, globalisering, krigstillstånd och naturvetenskapens sociala konsekvenser. Hemsida: www.risq.org.

Foreign Policy in Focus (FPIF) är en ”think tank without walls” som i princip verkar som ett nätverk av policy analytiker och diverse förespråkare med inriktning mot utvecklingsfrågor. Det är i princip ett projekt som drivs av Institute for Policy Studies (IPS) och Interhemispheric Resource Centre (IRC). Den förra (IPS), är

en progressiv tankesmedja baserad i Washington DC, USA. Den verkar inom tre huvudsakliga områden: demokrati och rättvisa; global rättvisa; fred och säkerhet. Finansiering: Donationer. Den senare (IRC), även den en progressiv tankesmedja genomför oberoende forskning och analyser av USAs utrikespolitik. Det är en "virtuell tankesmedja" då mycket av deras kommentarer och rapporter sprids via Internet, utan kostnad. Finansiering: Donationer, medlemskap och litteraturförsäljning. Hemsidor: www.fpif.org; www.ips-dc-org; www.irc-online.org.

SIDA Civil Society Centre är ett centrum som kallas för en tankesmedja för idé och metodutveckling i utvecklingsarbetet, med utgångspunkt i det civila samhällets roll för utveckling och konflikthantering. Detta centrum fungerar som "en mötesplats för erfarenhetsutbyte, fördjupat samarbete och gemensamt lärande", en mötesplats för teoretiker, praktiker, frivilligorganisationer och SIDA för att "utveckla ny kunskap och nya metoder i utvecklingsarbetet" (Stenlund 2003). Centrumet samarbetar med universitet, högskolor och forskningsinstitut. Mötesplatsen ligger i Härnösand där bland annat seminarier, kurser och konferenser arrangeras. Finansiering: SIDA. Hemsida: www.sida.se.

Stockholm International Peace Research institute, SIPRI, är ett internationellt oberoende forskningsinstitut, grundat och delvis finansierat av Regeringen, som studerar fred och konfliktsfrågor. Institutet ska utföra "scientific research on questions of conflict and cooperation of importance for international peace and security with the aim of contributing to an understanding of the conditions for peaceful solution of international conflicts and for a stable peace". Exempel på forskningsområden är konfliktprevention, vapenproduktion och massförstörelsevapen. Finansiering: Består av bidrag från regeringen, diverse donationer och litteraturförsäljning. Hemsida: www.sipri.se.

Migration och Mångkultur (Internationellt)

Centre for Immigration Studies, CIS är ett oberoende, icke vinstdrivande forskningsinstitut som kallar sig för tankesmedja vilken är ”devoted exclusively to research and policy analysis of the economic, social, demographic, fiscal and other impacts of immigration on the United States”. Målsättningen är att öka kunskapen om och förståelsen för behovet av en invandrapolitik med nationens behov i fokus. Syftet med verksamheten är att verka för en minskning av invandring i kombination med ett bättre bemötande av de som får uppehållstillstånd. Finansiering: Donationer. Hemsida: www.cis.org.

The International Metropolis Project är ett internationellt samverkansprojekt mellan olika forsknings-, policy- och frivilligorganisationer. Verksamhetens utgångspunkt är immigrationens utmaningar och möjligheter. Målsättningen är att medlemmarna, vilket omfattar forskare, myndigheter och frivilligorganisationer i organisationen genom sitt samarbete i immigration- och integrationsfrågor ska bidra till en utveckling av migrationspolitik på ett internationellt plan. Tanken är bland annat att forskare ska kunna bidra med sin kunskap på området till policyanalytiker och beslutsfattare genom seminarier, internationella konferenser, Internet och diverse publikationer. Finansiering: Medlemskap och bidrag. Hemsida: international.metropolis.net.

Metropolis Canada är en förgrening av The International Metropolis Project. Denna verkar på ett nationellt plan och består av samarbete mellan olika myndigheter, forskningsråd och forskningscentrum för att förbättra policy och forskning som rör migration och kulturell mångfald i storstäder. Verksamheten ska bidra till en utveckling av policy rörande migration, kulturell mångfald och invandrares integration. Metropolis Canada stimulerar till forskning, arrangerar nationella konferenser och seminarier på det nämnda området. Finansiering: Medlemskap och bidrag. Hemsida: canada.metropolis.net.

Migration Policy Institute, MPI är en fristående, politiskt oberoende och icke vinstdrivande tankesmedja i Washington D.C., USA. Verksamheten består framförallt av forskning av migration i världen. Den bidrar även med analyser, utveckling och utvärdering av migration och flyktingpolitik på det lokala, nationella och internationella planet. Verksamheten tar sin utgångspunkt i de utmaningar och möjligheter som storskalig migration leder till och behovet av praktiska sätt att förhålla sig till detta fenomen på olika plan. Finansiering: Donationer och bidrag.
Hemsida: www.migrationpolicy.org.

The Runnymede trust är sedan 1968 en oberoende tankesmedja i Storbritannien med fokus på etnicitet och kulturell mångfald. Syftet med verksamheten är att motverka diskriminering (baserat på rasism), att påverka policy på området samt främja ett ”mångfaldigt” och jämlikt Storbritannien. Verksamheten består främst av högprofilerad forskning inom områden som utbildning och arbetsmarknad. Institutet verkar även som brobyggare mellan etniska minoriteter och beslutsfattare. Runnymede arrangerar även seminarier och konferenser. År 2000 publicerade institutet en mycket uppmärksammad rapport, The Report of the Commission on the Future of Multi-Ethnic Britain, vanligen kallad ”the Parekh report” (efter Bhiku Parekh, ordföranden i kommissionen som ligger bakom rapporten). Den behandlade tillståndet i det mångkulturella Storbritannien och minoriteters position i samhället samt ger förslag på förändringar inom policy både nationellt och lokalt. Några av de hinder som etniska minoriteter står inför i landet och som nämns i rapporten är diskriminering och beslutsfattares brist på politisk vilja att komma till rätta med etnisk ojämlikhet. Finansiering: Olika slags bidrag och donationer från organisationer och individer.
Hemsida: www.runnymedetrust.org.

Forskningscentrum med IMER-inriktning (Sverige)

Det finns ett antal forskningscentrum i Sverige som är inriktade mot forskning kring Internationell Migration och Etniska Relationer, IMER. Vid Göteborgs universitet finns för närvarande inget forskningscentrum med IMER-inriktning. Däremot har det tidigare funnits ett centrum som haft denna inriktning vid universitetet. KIM, Kulturmöten och Internationell Migration var ett tvärvetenskapligt centrum som bedrev forskning, utbildning och information om kulturmöten och internationell migration. KIM var från början en ideell förening där forskare, lärare och doktorander möttes för att diskutera frågor som rör kulturmöten och internationell migration.

Verksamheten vid Linköpings universitets (med placering i Norrköping) centrum Tema Etnicitet påminner om den vid Malmö högskola IMER, och de två institutionerna samarbetar även med varandra inom forskarutbildningen. Tema Etnicitet samarbetar även med Arbetslivsinstitutet. Vid Tema E bedrivs tvärvetenskaplig forskning och forskarutbildning med fokus på IMER-temat. Forskning och undervisning vid institutionen är bred och rör en rad områden med koppling till en etnicitetsproblematik, till exempel Arbetsmarknad, demokrati, diaspora, nationalism, urbanitet, utbildning. År 2002 var även centrumet värd för det svenska IMER-förbundets konferens Staden och Staten: Etnicitet, migration och medborgarskap. Hemsida: infoweb.unit.liu.se/ituf/tema_e.

Malmö högskola har sex flervetenskapliga utbildningsområden varav IMER är ett. Tanken med detta upplägg är att studerande och forskare ska kunna få olika infallsvinklar i sitt arbete. Utbildningarna inom detta område rör till exempel IMER-kunskap, urbana studier, mänskliga rättigheter, kommunikation och freds- och konfliktsutbildning. Forskare inom IMER kommer från olika ämnesområden som sociologi, juridik, religionsvetenskap, ekonomi och litteratur. Hemsida: www.imer.mah.se.

I Botkyrka kommun finns Mångkulturellt centrum (placement Fittja gård), som är ”ett forum för forskning, kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring migration och social och kulturell mångfald”. Centrumet verkar för att ”migrationsrelaterade fenomen ska inkluderas i det nationella kulturarvet”. Det bildades 1987 som en kommunal stiftelse och arbetar med forskning (samarbete med Stockholms universitet och Södertörns högskola), dokumentation, utställningar, programverksamhet och utbildning. Det består även av ett förlag. Centrumet är speciellt intressant då det utgår från lokala förhållanden i sin verksamhet, i samarbete med kommunen som delvis finansierar verksamheten, tillsammans med stat och landsting. Hemsida: www.mkc.botkyrka.se.

Utöver detta finns ett antal forskargrupper vid olika universitet och högskolor, med olika storlek och spridning. Högskolan i Trollhättan och Uddevalla satsar på området Region, mångfald och samhällsförändring som ”skall ses i ljuset av nationalstatens gradvis minskade betydelse samt det mångkulturella samhällets framväxt”. Området omfattar forskare från en rad ämnen som företagsekonomi, sociologi, filmproduktion, socialpedagogik, osv. Ett forum för mångfalds- och integrationsfrågor är under uppbyggnad. Hemsida: www.htu.se.

Vid Stockholms universitet finns Centrum för forskning om internationell migration och etniska relationer, CEIFO, ett av Europas första forskningscentrum på området. Centrumet prioriterar forskning om internationell migration, statlig politik om migration och etnicitet, rasism, mångkulturalism och mångfaldspolitik samt integration. Hemsida: www.ceifo.su.se.

Vid Uppsala universitet finns Centrum för multietnisk forskning, ”ett tvärvetenskapligt forum för studiet av kulturella och sociala fenomen och förändringsprocesser relaterade till den etniska dimensionen i mänskligt liv”. Framförallt bedrivs forskning kring etnicitetens kulturella dimensioner (språk, kultur, religion), och den historiska

dimensionen spelar här en betydande roll, gärna med komparativ inriktning. Hemsida: www.multietn.uu.se.

Växjö universitet har flera forskningsprofiler varav en är Arbetsmarknad, internationell migration och etniska relationer, med grund i den forskning som bedrivits inom området. Detta utgör för närvarande en av sex officiella forskningsprofiler. Forskning inom området har främst bedrivits inom ramen för nationalekonomi, historia och sociologi, men har på senare tid också pågått inom vårdvetenskap och socialt arbete. Arbetsområdet är migration, arbete, välfärd och hälsa. Hemsida: www.vxu.se.

Integrationsforum

Integrationsforum i Stockholm är en paraplyorganisation för olika ideella föreningar i Stockholm. Integrationsforum samarbetar med integrationsförvaltningen i Stockholm. ”Föreningen ska med sin verksamhet utgöra ett samarbetsforum och en mötesplats mellan Stockholms stad och de ideella föreningar, samfund och organisationer som arbetar för integration mellan alla medborgare [...]. Integrationsforum ska arbeta för mänskliga rättigheter och mot främlingsfientlighet och rasism samt kunna ta initiativ i viktiga integrationspolitiska frågor”. Stockholms stad har tagit initiativ till föreningen som har syftet att främja samtal och diskussioner om integrationsfrågor. Forumet arrangerar bland annat seminarier om exempelvis diskriminering och främlingsfientlighet. Hemsidan: www.integrationsforum.se, se även www.integration.stockholm.se.

Även Integrationsforum i Trollhättan är en lokal förening för framförallt föreningar och organisationer som vill bidra till integration och motverka rasism. Integrationsforum verkar som en paraplyorganisation och verkar bland annat genom att bilda opinion mot rasism och diskriminering och skapa mötesplatser mellan

invandrare och svenskar. Integrationsforum har även startat en lokal antidiskrimineringsbyrå. Integrationsforum får stöd från Integrationsverket och samverkar med Trollhättans kommun, Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen. Integrationsforum i Trollhättan har bidragit till att liknande integrationsforum etablerats i Vänersborg, Mellerud och Lysekil. För ytterligare information, se Integrationsverket 2002.

BILAGA 5: EXEMPEL PÅ FORUM MED INRIKTNING MOT INTEGRATION/MÅNGFALD I GÖTEBORG

Det finns inget centrum i Västsverige som är en uttalad tanke-smedja med inriktning mot integrationsfrågor. Dock finns det ett antal föreningar och forum som ändå bör nämnas då verksamheten berör det mångkulturella samhället på ett eller annat sätt. Diverse citat och beskrivningar har funnits på verksamheternas hemsidor (maj-juli 2004).

Resurscentrum för Interkulturell Kunskap (RIK) i Göteborg, har målsättningen ”att stödja, stärka och inspirera till olika former av interkulturella strävanden och aktiviteter inom verksamhetsområden i regionen”. Tanken är att utveckla centrumet och i framtiden sälja tjänster (utbildning, utredning och rådgivning) inom området ”interkulturalitet” och interkulturell kompetens. Interkulturalitet ”står för möten, kommunikation, förståelse och samarbete över kulturgränser” och interkulturell kompetens ”syftar på sådan kompetens som krävs för att på ett effektivt sätt klara av möten och relationer mellan människor från olika kulturer, framförallt i professionella sammanhang”. Organisatoriskt kommer centrumet verka som ett kooperativ och är en del av NESE, Ny ekonomi - socialt entreprenörskap, som är ett lokalt utvecklingspartnerskap mellan olika lokala aktörer, som exempelvis Göteborgs Stad Berg-

sjön och Gunnared, Kooperativ Konsult, Göteborgs FrivilligCenter, Västra Götalandsregionen och GR-FoU Väst.

Hemsida: www.nese.coop/Resurscentrum.htm.

Bwana Club är en kulturförening som omfattar bland annat forskare, filosofer, konstnärer och dj's. En betydande del av verksamheten är den årliga Clandestinfestivalen med musiker från olika delar av världen. Musiken har uppstått i "urbana kulturella miljöer i svallvågorna av det sena 1900-talets globala migration". En annan viktig del av verksamheten är ABC rasism "som syftar till att bli ett lokalt kraftcentrum för frågeställningar som uppkommit i postkolonial tid kring rasism, integration, flyktingpolitik, diskriminering, segregering etc". Det är tänkt som en mötesplats där teoretisk och praktisk kunskap/erfarenhet kan berika varandra. Verksamheten består av seminarier om integrationsfrågor (framförallt ur ett teoretiskt perspektiv) som är tänkta att vara en "arena där svåra frågor gemensamt kan dryftas och åtgärdsförslag mot konkreta problem gemensamt kan föreslås och kritiskt granskas". Organisationen sammanställer också en "alternativ encyklopedi" som är tänkt att visa "på vilket sätt vi genom att tala ett språk är involverade i en historia av rasism". Hemsida: www.bwanaclub.org.

Föreningen Global Forum arrangerar konferensen Global Forum, "en mötesplats där globaliseringens frågor belyses och diskuteras". Medlemmar i föreningen är Business Region Göteborg, Göteborg&Co, Näringslivsgruppen, LO, Sif/TCO, Svenskt Näringsliv och Västra Götalandsregionen. Global Forum arrangeras vartannat år och behandlar frågor kring "vardagslivets och ekonomins ökande beroende av utvecklingen på andra håll i världen". Den senaste konferensen, 2003, rörde specifikt frågor om migration och integration (se Magnusson, red 2004).

Hemsida: www.globalforum.nu.

Sverige 2000 institutet är ett konsult- och utbildningsföretag som erbjuder tjänster inom området ”strategiskt mångfaldsarbete” i form av till exempel utbildningar, rådgivning och utredningar. De arrangerar också konferenser och seminarier. Som kunder har företaget både privat och offentlig sektor. Hemsida: www.sverige2000.se

BILAGA 6: EXEMPEL PÅ OFFENTLIG, PRIVAT OCH IDEELL ”INTEGRATIONSVERKSAMHET” I GÖTEBORG

I denna bilaga ges exempel på integrationsfrämjande verksamhet i regionen. Sammanställningen är inte en komplett bild av alla verksamheter, utan är snarare tänkt att ge en bild av vilken typ av verksamhet som bedrivs i offentlig, privat och frivilligsektor. Syftet har framförallt varit att få en känsla för vilka aktörer som kan vara intresserade av att delta i tankesmedjans tänkta verksamhet. Under genomgången av olika slags integrationsfrämjande verksamheter är det uppenbart att en stor del av de projekt som drivs är baserade på samverkan mellan olika aktörer, som kommunal verksamhet, arbetsförmedlingen etc.

Kommunal sektor

Göteborgs Stad har en rad verksamheter som är direkt kopplade till nuvarande integrationspolitik. Den har ett väl utvecklat flyktingmottagande och erbjuder till exempel svenskundervisning för invandrare, SFI, allt i enlighet med gällande integrationspolitik. Flera stadsdelar har dessutom egna integrationsåtgärder. En del stadsdelar har utöver detta tagit del av Storstadssatsningen (Bergsjön, Hjällbo, Norra Biskopsgården och Gårdsten). Utöver verksamhet som är specifikt inriktad på befolkningen som är utrikes födda, och deras barn, finns även centralt placerade enheter som arbetar

på annat sätt för att främja integrationen. Ett är Mångfaldsenheten vid Stadskansliet som bidrar till arbetet med att främja mångfalden bland kommunens anställda. Ett annat är projektet Levande Historia som sprider kunskap om och motverkar rasism på olika sätt. För mer information, se Brnic 2004a. Hemsida: www.goteborg.se.

Regionen

Västra Götalandsregionen kan sägas representera de västsvenska kommunernas samarbete i olika frågor, till exempel vård- och arbetsmarknadssektorn. Ifråga om integrationsfrämjande verksamhet samverkar med lokala aktörer för att på olika sätt främja integration och etnisk mångfald, framförallt genom att driva diverse projekt och bidra till nätverksaktiviteter. Till exempel är regionen en part i utvecklingspartnerskapet Ny ekonomi Socialt entreprenörskap, NESE, för att utveckla nya jobb och verksamheter inom den sociala ekonomin i de nordöstra stadsdelarna. Regionen är även medlem i Föreningen Global Forum (se bilaga 5), har två projektanställda mångkulturkonsulenter samt har startat en högskoleutbildning, bland annat i samarbete med Borås högskola, för blivande sk integrationsmentororer som ska verka som en professionell länk i mötet mellan olika kulturer. Hemsida: www.vgregion.se.

Statlig sektor

Regionens universitet och olika högskolor satsar i olika utsträckning på ”integrationsområdet”, flera av dessa strävar efter att minska den sociala snedrekryteringen till universitetet. Göteborgs universitet har exempelvis ett sk Studentambassadörsprojekt som avser ”sprida kunskap om och inspirera till högre studier bland grupper som

traditionellt inte söker sig vidare till akademiska studier” (www.pa.adm.gu.se). Det finns även ett program som kallas för Universitetet flyttar ut, ett samarbete mellan universitetet och Angeredsgymnasiet tänkt att verka som en ”bro till den akademiska världen” (hemsidan). Projektet Hammarslaget verkar för att öka studiemotivationen bland elever i Hammarkullen. För fler exempel, se hemsidan: www.gu.se.

Som exempel på aktivitet i regionen kan InvandrarAkademin vid Borås högskola nämnas. Syftet med projektet är att personer med utländsk examen ska komplettera sin examen så att den kan användas på den svenska arbetsmarknaden. Högskolan samarbetar i detta projekt med flyktingmottagningen, vuxenutbildningen, arbetsförmedlingen, Sjuhärads kommunalförbund och Borås industri- och handelsklubb. Hemsida: www.hb.se.

Länsstyrelsen Västra Götaland har en Enhet för Jämställdhet och integration som på olika sätt söker stimulera arbetet för integration i länet. Samtidigt är länsstyrelsen ett tillsynsorgan med uppdrag att se till att gällande lagstiftning följs på området. Hemsidan: www.lst.o.se.

Världskulturmuseet driver för närvarande projektet Advantage Göteborg – Världskulturer i fokus, ett utvecklingspartnerskap inom Equal-programmet, delvis finansierat av EU-medel. Syftet med projektet är att motverka diskriminering av missgynnade grupper (kön, ålder och etnisk tillhörighet) på arbetsmarknaden och kultursektorn. Projektet är bland annat tänkt att stödja individer, skapa arbetstillfällen och kartlägga diskriminering. Samarbetspartners är Länsstyrelsen Västra Götaland, Göteborgs Stad, Göteborg&CO, Näringslivsgruppen, Internationella Företagarföreningen i Sverige, IFS, och Arbetsförmedlingen Göteborg. Integrationsverket är stödpart. Hemsidan: www.varldskulturmuseet.se.

Arbetsmarknadsverket arbetar också med att främja integration och motverka integration. Verksamheten består av matchning (förmedla arbete till arbetssökande och arbetskraft till arbetsgivare), utbildning (öka arbetssökandes kunskaper) och aktivering (stödja särskilt utsatta arbetssökanden). Enskilda arbetsförmedlingar har också möjlighet att driva speciella projekt för att bistå arbetssökanden med utländsk bakgrund. Exempel på sådant projekt i Göteborg är Mångfald 2002, ett samverkansprojekt mellan Arbetsförmedlingen Göteborg, Göteborgs Stad, LO-distriktet i Västsverige och Svenskt Näringsliv. ”Syftet med projektet är att förmedla kontakten mellan arbetsgivare, med behov att rekrytera, och sökanden, med utomnordisk bakgrund”. Arbetsförmedlingen verkar som en länk mellan dessa två aktörer. Hemsidan: www.ams.se.

EU

Svenska EFS-rådet administrerar Europeiska socialfondens program i Sverige. Programmen omfattar projekt som syftar till att stärka individens ställning i arbetslivet och därmed bidra till tillväxt och ökad sysselsättning. Programmet Växtkraft Mål 3 omfattar projekt som ska stärka individens ställning på arbetsmarknaden (för tillväxt och ökad sysselsättning). Programmet har olika insatsområden varav ett är integration, mångfald och jämställdhet vars projekt syftar till ”att underlätta för personer med utländsk bakgrund eller funktionshindrade att komma in på arbetsmarknaden”. Equal-programmet stöder projekt som bekämpar alla typer av ojämlikhet och diskriminering, speciellt på arbetsmarknaden. Projekt som finansieras av Equal-programmet ska drivas av så kallade utvecklingspartnerskap, där flera aktörer (exempelvis offentliga, privata eller enskilda organisationer) samverkar.

Hemsida: www.esf.se.

URBAN II är EUs satsning för storstadsutveckling. Göteborg har det enda svenska Urban II-initiativet vars syfte är att uppnå en hållbar ekonomisk och social förnyelse i förortsområdena Gunared, Lärjedalen och Lundby. Dessa områden har en hög andel utrikes födda invånare och även en hög andel arbetslösa boende. I projekt som finansieras av URBAN II ska beaktas olika mål, varav mångfald/integration är ett. I de områden som omfattas av initiativet finns ”en språklig och kulturell mångfald som ska tas tillvara som resurs i utvecklingsarbetet. Att bättre utnyttja etnisk, social och åldersmässig olikhet i privat och offentligt arbetsliv är en möjlig väg till social och ekonomisk förnyelse [...]. Inom Urbanprogrammet skall åtgärder utvecklas som främjar mångfald i arbetslivet”. En rad olika projekt finansieras av initiativet och finns presenterade på hemsidan. Hemsidan: www.urban2.org.

Frivilligorganisationer

Göteborgsinitiativet är en frivillig organisation, politiskt och religiöst obunden. Det är en samverkansorganisation mellan olika sociala och ideella organisationer i Göteborg. Föreningens verksamhet kretsar kring flyktingars och invandrares situation. Föreningen ansvarar till exempel för kommunens återvandringsfrågor. Initiativet vill också ”bidra till en positiv utveckling [ifråga om integration/mångfald] med sin nära anknytning till folkrörelser och invandrarorganisationer. Genom projekt, utbildning och praktik i GöteborgsInitiativets regi kan invandrare finna vägen till arbete och integration”.

Hemsida: www.initiativet.nu.

Ytterligare ett exempel på mångkulturell mötesplats är Agora. Agora är tänkt att främja mötet mellan utrikes födda och infödda kvinnor

för att minska utrikes födda kvinnors utsatthet och okunskap om ”den svenska koden”. Möten på Agora är också tänkta att bidra till en utveckling av utrikes födda kvinnors nätverk och kontakt i samhället och därmed öka deras tillgång till exempelvis arbetsmarkanden. Målsättningen med verksamheten är att ”skapa med jämlika villkor mellan kvinnor och män och mellan människor från olika kulturer som bor i Göteborg”. Mötesplatsen omfattar ett kafé, konstutställningar, kurser, seminarier och friskvård. Där finns även information om det svenska samhället. Agora drivs av Göteborgs räddningsmission och finansieras av SDN Centrum och SDN Lundby. Hemsida: www.agora-goteborg.se.

Antidiskrimineringsbyrån stödjer individer som känner sig diskriminerade. Tillsammans med TBV erbjuds utbildningar till tjänstemän och småföretagare för att ”höja beredskapen mot diskriminering” Hemsida: www.antidiskrimineringsbyran.se.

Caritas Frivilligcentral i Hjällbo är en mångkulturell mötesplats där svenska talas av alla, oavsett deras bakgrund, för att praktisera språket. Utöver detta finns en rad andra projekt tänkta som stöd åt boende i området som präglas av en hög andel utrikes födda invånare. (för ytterligare information, besök Tryggare och Männskligare Göteborgs hemsida: www.tryggaremannskligare.goteborg.se).

Studieförbund

De olika studieförbunden har på senare tid blivit än viktigare aktörer på ”integrationsfältet”, bland annat sedan de har möjlighet att anordna svenskundervisning för invandrare, SFI. I Göteborg arrangerar exempelvis Folkuniversitetet SFI på uppdrag av Vuxenutbildningsförvaltningen. Som exempel på annan verksamhet arrangerar ABF en föreläsningsserie om integration och mångfald med

Världskulturmuseet och Västra Götalandregionens mångkulturkonsulenter. Hemsida: www.folkuniversitetet.se och www.gbg.abf.se. Sensus är ett studieförbund (som nyligen gått ihop med TBV) som utgår från en kristen värdegrund. Dess verksamhet är inriktad på livsfrågor, humanitära frågor och musik och samarbetar med organisationer som har kristen eller humanitär inriktning. Förbundet verkar för att motverka åsikter som begränsar de mänskliga rättigheterna. Det finns en samverkande organisation som utgår från en muslimsk värdegrund, Ibn Rushd. Hemsida: www.sensus.se.

Privat sektor

Verksamhet för integration i den privata sektorn kan representeras av Svenskt näringslivs verksamhet på området. Organisationen arbetar på olika sätt för integration i arbetslivet och målsättningen med insatserna är att förbättra individers och företags möjlighet att utvecklas och växa. Svenskt näringsliv är bland annat en av parterna i Rådet för integration i arbetslivet som verkar för att ”vidareutveckla arbetet med integration i arbetslivet”. I rådet sitter tunga aktörer på arbetsmarknaden som Arbetsgivarverket, Försäkringskassaförbundet, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, TCO och SACO. Hemsida: www.svensktnaringsliv.se.

Ytterligare ett exempel på en organisation med anknytning till arbetsmarknaden och privat näringsliv är den Internationella Företagarföreningen i Sverige, IFS. Föreningen startade med anledning av den stora andel invandrare som startade eget företag för att undvika arbetslöshet under 1990-talet. IFS strävar efter att stimulera invandrades egna företagande, öka gruppens kompetens på området och främja invandrarföretagen på olika sätt, till exempel genom att skapa nätverk som omfattar invandrarföretag och andra organisa-

tioner. Föreningen har bland annat företagsrådgivare för att stötta invandrarföretagare vad gäller svensk lagstiftning inom företagande. Föreningen arbetar även gentemot myndigheter och banker för att invandrarföretagare ska få samma förutsättningar som andra företagare. Hemsida: www.ifs.a.se.

REFERENSER

Andersson, Ragnar (2004) *Invandrare, integration och regional tillväxt* Integrationsverket: Norrköping

Andersson, Åsa; Borelius, Ulf; Johansson, Thomas; Lökken, Kerstin; Sernhede, Ove; Stenberg, Jenny (2004) "Man måste väl ibland tro att det som görs blir bra också": Goda projekt och sega strukturer Rapport i utvärderingen av Storstadssatsningen i Göteborg (ej tryckt manus), Centrum för kulturstudier, Göteborgs universitet: Göteborg

Axelsson, Christina (2002) *Arbetslinjen i storstadsarbetet: En studie av insatser i Stockholm, Södertälje och Huddinge* Delrapport i utvärderingen av Storstadssatsningen 3/02 Södertörns Högskola: Huddinge

Borevi, Karin (2002) *Välfärdstaten i det mångkulturella samhället* Acta Universitatis Uppsalaensis, Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala, Uppsala

Bronic, Anita (2004a) *Samtal om integration med tjänstemän i Göteborgs Stad* Enheten för mångkulturell utveckling, SDN Frölunda: Göteborg

Brnic, Anita (2004b) ”På tal om invandrare och svenskhet” i SOU 2004:48 Kategorisering och integration: Om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag Rapport från Integrationspolitiska maktutredningen

Brorsson, Jan-Åke; Carlgren, Andreas; Wetterberg, Ulf; Lundby Wedin, Wanja; Ekström, Anna; Lindholm, Evert; Tunhammar, Göran och Nordh, Sture (2003) ”Vi ska stoppa segregationen” Debattartikel i Dagens Nyheter 2003-06-16

Dahlström, Carl och Möller, Ulrika (2004) ”Statens väljarskola – strategin för att öka valdeltagandet bland utländska medborgare i Sverige 1976-2002” i SOU 2004:49 Engagemang, mångfald och integration: Om möjligheter och hinder för politisk jämlikhet Rapport från Integrationspolitiska maktutredningen

de los Reyes, Paulina (2000) Var finns mångfalden? Konstruktionen av mångfald inom svensk forskning och samhällsdebatt Arbetslivsinstitutet: Solna

de los Reyes, Paulina (2001) Mångfald och differentiering: Diskurs, olikhet och normbildning inom svensk forskning och samhällsdebatt Arbetslivsinstitutet: Solna

Ds 2004:22 Öppna dörrar, sänkta trösklar: Slutrapport från Arbetsgruppen samverkan för arbetsmarknadsintegration Näringsdepartementet. Regeringskansliet

Ekstedt, Eskil (2001) ”Inledning” i Kunskap och handling för företagande och regional utveckling Ekstedt, Eskil red., Arbetsliv i omvandling 2001:4, Arbetslivsinstitutet: Stockholm

Fi 2004:03 Finansplan – Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken Särtryck ur 2004 års ekonomiska vårproposition (Regeringens proposition 2003/04:100). Finansdepartementet. Regeringskansliet.

Göteborgs Stad (2004) Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiets förslag till budget 2005 Nätversionen (www.goteborg.se)

Integrationsverket (2002) Integrationsforum i Trollhättan – ett lokalt nätverk i tiden Integrationsverket: Norrköping

Integrationsverket (2003) Rapport Integration 2003 Integrationsverket: Norrköping

Integrationsverket (2004) Rapport Integration 2003 Integrationsverket: Norrköping

Jarstad, Anna (2004) ”Ur askan i elden: Om etnisk kvotering som medel för politisk integration” i Engagemang, mångfald och integration: Om möjligheter och hinder för politisk jämlikhet Karin Borevi och Per Strömblad, red. SOU 2004:49

Karlsson, Magnus (2004) Think tanks in the United States – An overview of public policy institutes relevant to the area of economic growth Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS): Östersund

Knokke, Wuokko (2003) Rekrytering för mångfald? Bilaga till Rapport Integration 2003, Integrationsverket: Norrköping

Magnusson, Åke, red (2004) En ny folkvandringstid: Migration och integration – debatt i västerled Rapport från Global Forum 2003 i Göteborg, Global Forum

Molina, Irene (1997) Stadens rasifiering: Etnisk boendesegregation i folkhemmet Dissertation, Department of social and economic geography, Uppsala university: Uppsala

NIRA (2002) Nira's world directory of think tanks Centre for policy research information, National institute for research advancement (NIRA): Tokyo

Näringsdepartementet (2001) Förslag till program för gemenskapsinitiativet URBAN II Göteborg 2000-2006

Popoola, Margareta (2002) Integration, en samtidsspegling: Begrepp, historia, politik och boende i ett delat samhälle Åjour nr 8, Svenska kommunförbundet: Stockholm

Regeringens proposition 1975/76:26 Om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken

Regeringens proposition 1985/86:98 Om invandrarpolitiken

Regeringens proposition 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden – Från invandrarpolitik till integrationspolitik

Regeringens proposition 1997/98:165 Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet

Regeringens skrivelse 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet

Regeringskansliet (2001) Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet En skrift om Regeringens storstadspolitik

Regionplane- och trafikkontoret (2003) Social integration i Stockholmsregionen – ett internationellt perspektiv Storstadspolitik 6
Regionplane- och trafikkontoret: Stockholm

Rådet för integration i arbetslivet (2003) Integration i arbetslivet: Vägledning för företag, myndigheter och organisationer Rådet för integration i arbetslivet: Stockholm

Sassen, Saskia (2000) Gäster och främlingar Daidalos: Göteborg

SFS 1999:130 Lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning

SFS 2003:307 Lagen om förbud mot diskriminering

Socialstyrelsen (1999) Mångfald, integration, rasism och andra ord – Ett lexikon över begrepp inom IMER: Internationell migration och etniska relationer SOS-rapport 1999:6, Socialstyrelsen och CEIFO: Stockholm

Stenlund, Roland (2003) ”Förord” i Tankesmedja för en bättre värld Civil society center, Härnösand

Svenskt näringsliv (2003) ”Svenskt näringsliv” (presentation) i Integration och migration Magnusson, Åke, red. Global Forum: Göteborg

Sverige 2000 institutet (årstal ej specificerat) Mångfald Informationsbroschyr: Göteborg

Tegnemo, Annette (2003) Diskrimineras invandrarföretagare i Sverige? En empirisk studie av småföretagarkonkurser under 1990-talet

SOU 2003:17, Rapport från Integrationspolitiska maktutredningen
Törnquist, Anders (2004) Storstadssatsningen i ett områdesperspektiv
Rapport i utvärderingen av storstadssatsningen i Göteborg (ej tryckt manus), Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet: Göteborg

Volvo Personvagnar (2003) Redovisning ansvarsfullt företagande
Volvo Personvagnar AB, Public affairs, Corporate Citizenship:
Göteborg

Västra Götalandsregionen (2003) ”Integration – nyckeln till tillväxt och välfärd” i Integration och migration Magnusson, Åke, red.
Global Forum: Göteborg

GÖTEBORGS
UNIVERSITET